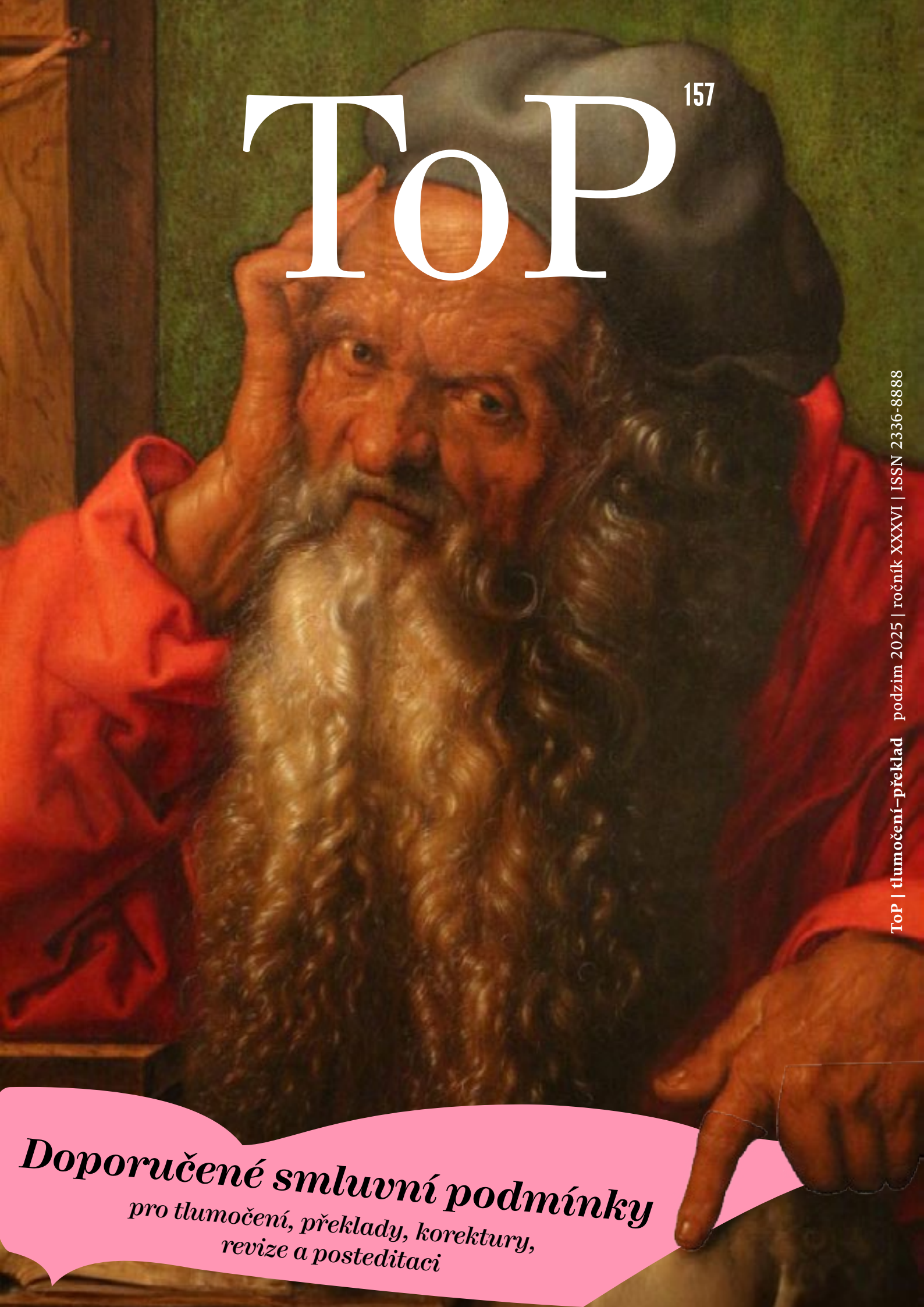
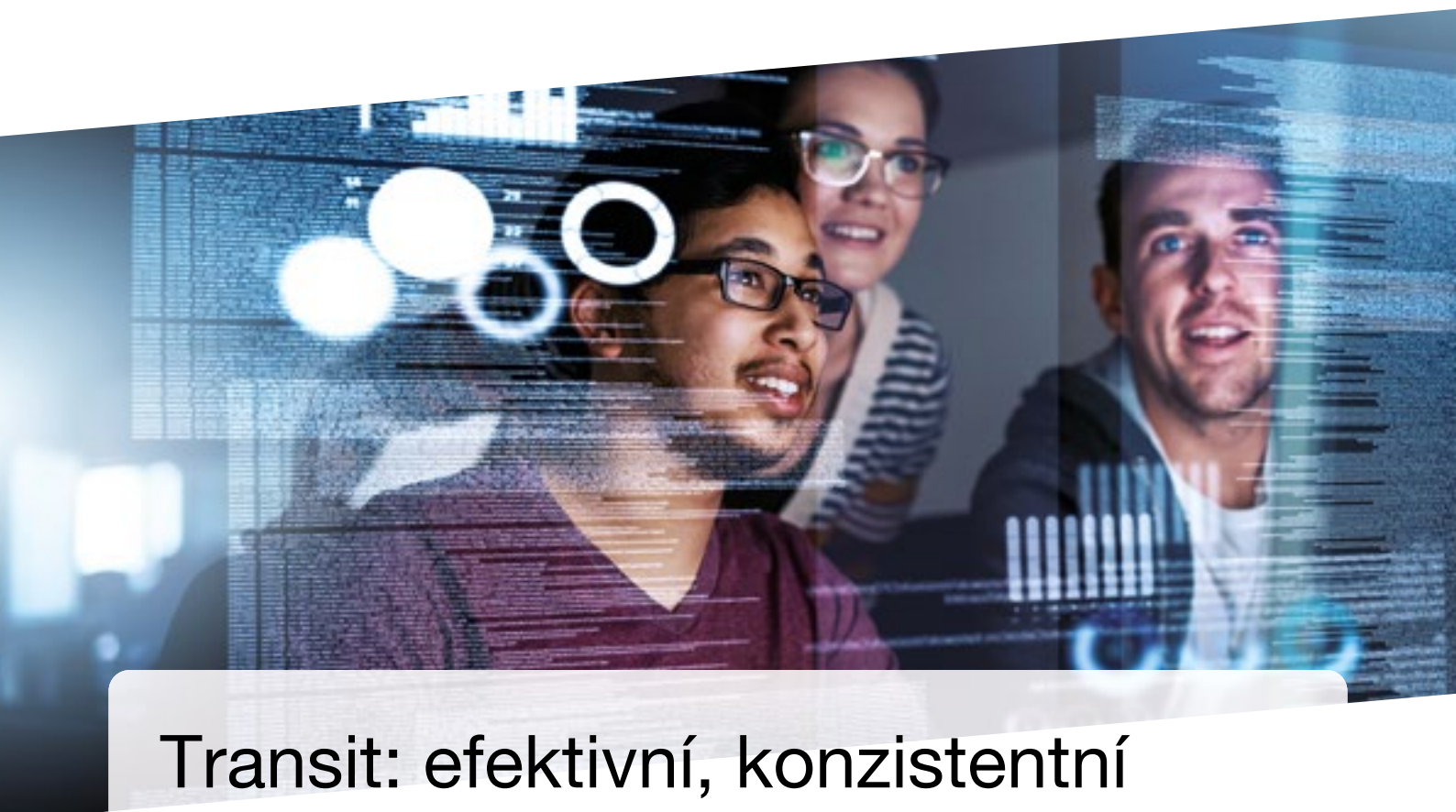

TOP¹⁵⁷

Top | tlumočení–překlad | podzim 2025 | ročník XXXVI | ISSN 2336-8888

Doporučené smluvní podmínky
*pro tlumočení, překlady, korektury,
revize a posteditaci*

Transit: efektivní, konzistentní a kvalitní překlad

- ▶ Nižší náklady a menší časová náročnost na překlady a lokalizaci
- ▶ Rychlejší návratnost investice
- ▶ Pracovní platforma pro veškeré projekty v oblasti překladu a lokalizace ve všech formátech a ve všech jazycích
- ▶ Zajištění kontroly nad výsledky překladu a práce s terminologií
- ▶ Podpora standardních a výměnných formátů (např. pro projektové balíčky z SDL Trados, SDL WorldServer a MemoQ, XLIFF atd.)
- ▶ Flexibilní licenční modely (lokální licence, plovoucí licence, časově omezená licence, IaaS, SaaS)
- ▶ Celosvětová síť podpory
- ▶ Vysoká úroveň kvality překladu díky neustále dostupnému kontextu a terminologii
- ▶ Morfologická podpora pro více než 80 jazyků a jazykových variant
- ▶ Intuitivní práce s formátovacími znaky díky chytrému systému markupů
- ▶ Duální konkordantní vyhledávání jak ve výchozím, tak v cílovém jazyce
- ▶ Synchronizované náhledy pro všechny typy projektů
- ▶ Návrhy překladů z překladové paměti a systému strojového překladu ve stejném editoru
- ▶ Převod hlasového záznamu na text

www.star-group.net

paha@star-group.net

+420 233 355 377

+420 608 320 100

Obsah

Obrázek z obálky	4
Z translatologické bibliografie <i>I. Čeňková</i>	5
Jeronymové italští	6
Jeronymovy dny 2025 – program	9
Návštěva Břevnovského kláštera	10
Jaké změny čekají soudní tlumočníky a překladatele? <i>E. Jiráková, I. Maertens</i>	11
Slavnostní zakončení projektu EU4Health <i>E. Jiráková</i>	14
Transius 2025 – Světový kongres právní a institucionální translatologie, Ženeva <i>T. Duběda</i>	17
The Routledge Handbook of Interpreting, Technology and AI, (recenze) <i>I. Čeňková</i>	20
Kontrolní seznam pro tlumočení za pomoci umělé inteligence AIIIC	23
Umělá intelligence a překlad: profesní vzdělávání, které dává smysl <i>E. Jiráková</i>	24
Role tlumočnicků při diplomatických jednáních	26
Inovace ve výuce překladových technologií <i>T. Svoboda</i>	27
Otázky a odpovědi <i>I. Maertens</i>	29
Doporučené smluvní podmínky pro tlumočení	31
Doporučené smluvní podmínky pro překlady, korektury, revize a posteditaci	33
Jak vypadají překladatelské bakalářské práce? Komentovaný překlad – Gabriel Markus: Warum es die Welt nicht gibt <i>L. Chromík</i>	35
Užší nominace na Cenu Josefa Jungmanna za rok 2024	38
31. ročník Cen Františka Filipovského za dabing – nominace 2025	39
Výlet Nelahozevsi <i>A. Šourková</i>	40
Dále vyšlo, nebo vyjde... <i>A. Šourková</i>	41

Obrázek z obálky

Z obálky tohoto čísla na nás po delší době opět hledí patron překladatelů sv. Jeroným a na rozdíl od originálu (Albrecht Dürer, 1521), jeho ruka však tentokrát nespočívá na lebce (jednom ze tří atributů světce – lebky, lva a kardinálského klobouku), ale na **Doporučených smluvních podmínkách pro tlumočení, překlady, korektury, revize a posteditaci**, jež najdete na str. 31. Budou též tématem jednoho z bloků letošních **Jeronýmových dnů** (pozdávka s předběžným programem na str. 9). S dalšími vyobrazeními našeho patrona se ještě setkáte na stránkách 6 a 30.

Z translatologické bibliografie

Babel, časopis Mezinárodní federace překladatelů FIT, roč. 70, č. 6 2024. ISSN 0521-9744/E-ISSN 1569-9668.

Šesté, poslední číslo časopisu Babel z roku 2024 obsahuje celkem pět odborných statí, jež se věnují řadě aspektů z oblasti teorie a praxe překladu i tlumočení, a to ve velmi rozmanitých kontextech, historických obdobích a pro různé jazykové kombinace.

V závěru časopisu najdeme také pět recenzí na anglicky psané translatologické publikace, jež byly vydány mezi lety 2020–2023. Z nich je jistě nejzajímavější recenze o publikaci *Translation Ethics*, London and New York, Routledge 2023, 192 s., jejímž editorem je mezinárodně známý a uznávaný translatolog Joseph Lambert.

V prvním článku se Masood Khoshahisgheb, Nahid Ahadi Farkoush z univerzity Ferdowsi v Mašhadu (Írán) a Azadeh Eriss z Univerzity v Binghamtonu (stát New York, USA) zabývají přístupností televizních pořadů pro neslyšící diváky. Díky rychlému technologickému vývoji i zájmu badatelů v oboru titulkování, zejména v tzv. „západním“ světě, mají neslyšící možnost většinu pořadů i filmů již s titulky sledovat. Jiná však je situace v Íránu, kde má titulkování pro neslyšící krátkou historii a také kvalita není vždy zatím na dostačující úrovni. Autoři si pro svůj výzkum vybrali pět celovečerních hraných filmů z platformy Filimo a analyzují jednotlivé titulkovací strategie a jejich ne vždy zcela konzistentní řešení.

Ve druhé stati, jejímiž autory jsou Chonglong Gu z Polytechnické univerzity v Hongkongu a Binhua Wang z univerzity v Leeds, se společně s nimi zamyslíme nad jejich úvahami o dalším směřování výzkumu v teorii tlumočení. Zatímco translatologie, zde v úzkém slova smyslu „teorie překladu“, již dávno učinila obrat směrem „ven“, teorie tlumočení podle těchto autorů je stále ještě zahleděna více „dovnitř“, než aby se otevřela také směrem „ven“. Oba autoři proto podávají přehled řady novějších, relevantních a interdisciplinárních publikací, jež se o tento obrat snaží.

Třetí příspěvek od Rachel Lung z Lingnan univerzity (Hongkong) se věnuje analýze role a postavení tlumočnicků (tzv. *chongyi*) ve starověké Číně (císařská dynastie Chan: období od roku 202 př. n. l. do roku 220 n. l.), kdy se cizí vyslanci nemohli obejít bez tlumočnicků-prostředníků při svých diplomatických cestách do Číny a při oficiálních jednáních. Autorka podrobně analyzuje čtyři historické texty, jež popisují rétorické schopnosti a výjimečnou a zároveň symbolickou úlohu těchto prostředníků, kteří vycházeli z filozofie a myšlenek konfucianství a měli za úkol posilovat císařskou moc.

Ve čtvrté studii se Narongdej Phanthaphoommee z univerzity Mahidol (Thajsko) a Jeremy Munday z univerzity v Leeds podrobně zabývají anglickými překlady oficiálních prohlášení a vystoupení bývalého thajského premiéra (Prajutch Čan Oča – po vojenském převratu vojenské junty v Thajsku zde vládl v letech 2014–2019) pro mezinárodní publikum a všimají si toho, jak se mění v překladu tvar zájmena pro vyjádření první osoby (tj. mluvčího, tedy premiéra) – a jak se tím dosahuje jiných konotací, větší úcty či zdůraznění úlohy a legitimacy thajské vlády.

Pátá, poslední stať od Mengyuan Zhou z Čínské univerzity v Hongkongu představuje překlady současné čínské literatury (z let 2000–2022) do portugalského. Její analýza originálu a překladu, kterou prezentuje jako případovou studii, vychází z názorů francouzského sociologa Pierra Bourdieu, jenž pracuje se strukturou (homologií) textů a jejich vzájemným vztahem. Základem metody je studium vazeb a procesů definujících literární pole, jejichž působení podléhají autoři, čtenáři i literární a akademické či politické instituce.

IVANA ČEŇKOVÁ

Lizaveta Madej, *Dejiny a teória diplomatického tlmočenia*, Univerzita Komenského v Bratislave, 2023, 118 s., ISBN 9798022357494.

Struktura této publikace je do značné míry ovlivněna specifiky diplomatického tlumočení, jemuž se autorka podrobně věnovala i ve své doktorské disertaci. Významná část obsahu publikace vznikala již v průběhu doktorského studia a přípravy disertace a částečné výstupy byly předneseny na odborných konferencích a publikovány v recenzovaných časopisech na Slovensku i v zahraničí. V této publikaci jsou však oproti předchozím vydáním jednotlivé tematické kapitoly aktualizované, upravené a doplněné i na základě připomínek recenzentů či díky nově získaným zdrojům a vlastním dalším rešerším. Autorka vymezuje a definuje diplomatické tlumočení jako specifický a autonomní druh tlumočení, který zatím samostatné postavení v teorii tlumočení povětšinou oficiálně definováno nemá. Lidia Madej uvádí hned na začátku, že diplomatické tlumočení je mnoha badateli ale i tlumočníky vnímáno jako jistá *terra incognita* (s. 5). Více se o něm píše v zemích, kde při většině diplomatických jednání působí tlumočníci, kteří jsou zároveň i zaměstnanci ministerstva zahraničí (viz např. Rusko, Německo, Čína, často i Francie atd.) a mnohdy působí i jako diplomaté. Analýza relevantní odborné literatury ze strany autorky ukázala, že nejvíce

výzkumných prací o diplomatickém tlumočení pochází ze států západní Evropy (Rakousko, Německo, Francie, Velká Británie – s. 100), kde je tradice zkoumání různých druhů a typů tlumočení v rámci hypertextů nebo komunikačních situací rozšířenější. Zároveň na základě této analýzy současného stavu dospívá k názoru, že dosud ve světové a ani slovenské translatologii pravděpodobně neexistuje komplexní výzkum, který by se systematicky zabýval genezí a specifiky diplomatického tlumočení. Autorka tedy mapuje fungování diplomatického tlumočení ve světě i na Slovensku, podrobně popisuje dějiny „diplomatického“ tlumočení od starověku až po současnost, dále se věnuje samotné teorii diplomatického tlumočení, situacím, ve kterých je podle ní tento typ tlumočení využíván, a to ve značně širokém spektru kontextů, z nichž podle nás však nelze všechny do čistě diplomatického rámce zasadit; technice tlumočení (především je to konsekutivní

tlumočení či simultánní tlumočení šepem – tzv. „šušotáž“), komunikačním a tlumočnických strategiím, stylistickému rámci, specifikům diplomatickému diskurzu, jednotlivým komunikantům, roli diplomatického tlumočnicka a jeho postavení v průběhu samotného tlumočení (podle autorky zde tlumočnick není zcela nestranný – s. 102, jelikož je často součástí dané delegace (jedné strany jednání) a tlumočí pouze její vystoupení a její reakce – ze své mateřštiny do aktivního cizího jazyka (tedy dělá tzv. *retour*) – a ví, jak má informaci předat, aby byla pochopena tak, jak si jeho klient/řečník přeje a jež byla někdy vyjádřena i záměrně implicitně. Diplomatická jednání zpravidla probíhají v důvěrném formátu, a i proto je obtížné získat dostatek dat či informací z průběhu tlumočení pro jejich analýzu. Oceňuji, že v závěru dvou nejobjemnějších a nejzásadnějších kapitol (kapitola 3. Dějiny diplomatického tlumočení a kapitola 4. Teorie diplomatického tlumočení)

autorka uvádí i jejich užitečně shrnutí /*Summa Summarum*/). Lizaveta Madej ve své publikaci dospívá k závěru, že je nezbytné uznat diplomatické tlumočení jako samostatný druh tlumočení nezávisle na geopolitické lokalitě jeho realizace, tedy i na Slovensku. Diplomatické tlumočení je podle autorky „tlumočení s vlastní prehistorií pro politické představitele státu a diplomaty, nejčastěji realizované v podobě konsekutivy a šušotáže a využívané zejména na akcích vyplývajících z diplomatické protokolární praxe. Jeho cílem je přesný a korektní transfer informací státního, politického či mezinárodního významu. Jedná se o tlumočení, které po staletí generovalo vlastní specifický komplex na území všech civilizovaných i méně vyspělých států, a které se konsolidovalo zároveň s vývojem světové diplomacie a doprovázelo nejdůležitější milníky v dějinách lidstva“ (s. 102–103).

IVANA ČEŇKOVÁ

Ústav translatologie FF UK

Jeronýmové, tentokráte ze severní Itálie

Giuseppe De Ribera, řečený Lo Spagnoletto (1561–1652), Sv. Jeroným.

Sebastiano Bastiani (1488), Oltářní obraz sv. Jeronýma.

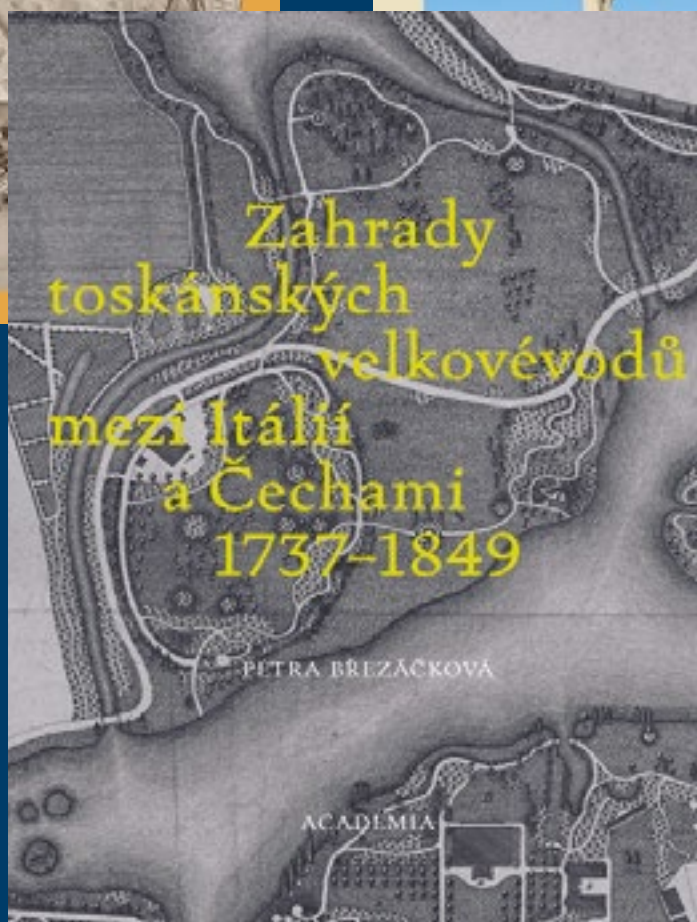
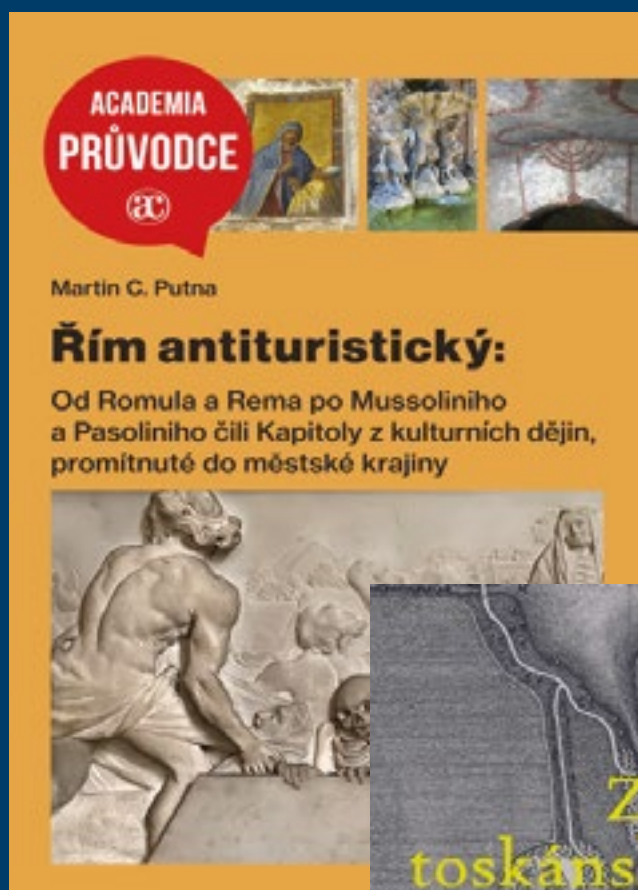
Škola střední Itálie (16. stol.), Ukřižování se sv. Janem, sv. Františkem z Assisi a sv. Jeronýmem.

Mosè Tonelli (1818–1911), Madona s Ježíškem, sv. Janem Křtitelem a sv. Jeronýmem. Přemalba na téměř zničeném plátně, přisouzeném Jacopovi da Ponte.

NOVINKY

NAKLADATELSTVÍ ACADEMIA

Ministerstvo kultury

přebírá

ZÁŠTITU

nad **32. ročníkem**

Jeronýmových dnů,

které se uskuteční ve dnech 17.– 18. října 2025

v K-centru na Senovážném náměstí 23 v Praze.

V Praze dne 10. července 2025

MINISTERSTVO
KULTURY

32. ročník pořádá Jednota tlumočnicků a překladatelů ve spolupráci s Asociací konferenčních tlumočnicků ASKOT, Českou komorou tlumočnicků znakového jazyka (ČKTZJ), Komorou soudních tlumočnicků a soudních překladatelů ČR (KST ČR), Společností pro šíření vlámské a nizozemské kultury NE-BE, Ústavem translatologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (ÚTRL FF UK), a za organizačního i finančního přispění Evropské komise a Odborového svazu JTP.

Nad letošními Jeronýmovými dny přijalo opět záštitu Ministerstvo kultury ČR.

V okamžiku uzávěrky se na programu stále pracuje, zde uvádíme pouze předběžný nástin témat.

Definitivní program s časy i rozvržením do jednotlivých sálů najdete na adrese

<https://www.jtpunion.org/akce/jeronymovy-dny-2025/>

pátek 17. 10.

- Łukasz Mrzygłod: Stav a překladu a tlumočení v Polsku
- Marián Kabát, Univerzita Komenského Bratislava: Lokalizace počítačových her
- Nové AI nástroje Evropské komise (nejen) pro překladatele
- Debata účastníků výše uvedených témat na téma budoucnosti profese, požadovaných dovedností a znalostí, přesunu jejího těžiště i samotného názvosloví.

sobota 18. 10.

- Host ASKOT: prof. Franz Pöchhacker, Vídeňská univerzita: Konferenční tlumočení v 21. století: hrozby a příležitosti (přednáška + diskuse)
- Světlana Kloučková (Nejvyšší státní zastupitelství): Problematika elektronických úkonů na Státním zastupitelství
- Program Komory soudních tlumočnicků a soudních překladatelů ČR

JERONÝMOVY DNY

17. a 18. října 2025

K-centrum, Senovážné nám. 23 Praha 1

- Tomáš Svoboda: Končí éra překladu a začíná éra posteditace?
- DIGITÁLNÍ a AI PANEL – Adéla Bahenská (Práv. fakulta UK), Ina Maertens aj.: – Právo a AI; rizika používání AI, počítačová bezpečnost
- Ukrajínští vojenští tlumočníci
- NE-BE (Společnost pro šíření vlámské a nizozemské kultury): prezentace nového knižního překladu
- AV SÁL: Program sekce audiovizuálního překladu JTP
- Lokalizace videoher
- Umění překladu písní pro dabing
- Překlad pro dabing pohledem režiséra/úpravce
- Pracovní podmínky audiovizuálních překladatelů
- Pracovní podmínky a JTP. Moderovaný brainstorming.

neděle 19. 10.

- Návštěva Břevnovského kláštera (viz <https://www.jtpunion.org/akce/prohlidka-brevnovskeho-klastera>).

Vstup na páteční i sobotní program zdarma, registrace není nutná.

Změna programu vyhrazena.

www.jtpunion.org

Pozvánka na prohlídku břevnovského kláštera

neděle 19. října 2025

Milé kolegyně a milí kolegové,
letošní podzimní Jeronýmovy dny uzavřeme společnou návštěvou nejstaršího českého mužského kláštera, kterým je Břevnovský klášter založený již v roce 993 knížetem Boleslavem II a pražským biskupem Vojtěchem. Prohlídka se uskuteční v neděli 19. října od 10.00, trvá cca 90 minut a zahrnuje baziliku sv. Markéty, románskou kryptu, reprezentační prostor (tzv. Tereziánský sál) v prelatuře a pramen potoka Brusnice v zahradním pavilonu Vojtěška.

Vstupné činí 120 Kč pro dospělého a 80 Kč pro seniora/studenta. Sejdeme se v 9.45 u Infocentra

v přízemí objektu klášterní sýpky (Markétská 1/28), což je jen 5 minut chůze od zastávky tramvaje Břevnovský klášter. Na místě vyberu vstupné a zaplatím za celou skupinu najednou. Tam nás také bude čekat průvodce.

Věřím, že Vás pozvánka na prohlídku kláštera zaujme a přijdete. Můžete s sebou vzít své rodinné příslušníky či kamarády. Všichni jsou vítáni.

Prosím zájemce, aby se mně ozvali na mail:

alena.sourkova@tiscali.cz.

ALENA ŠOURKOVÁ

Jaké změny čekají soudní tlumočníky a překladatele?

**Přehled změn v zákoně č. 354/2019 Sb.,
Zákon o soudních tlumočnících a soudních
překladačích (účinnost od 1. 1. 2026)**

Proč přichází novela zákona, na kterém ještě nestihl zaschnout inkoust?

Novela zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech schválená v květnu 2025 přináší také úpravy zákona o soudních tlumočnících a soudních překladačích (Zákon č. 354/2019 Sb.). Impulsem byla nutnost reagovat na vývoj ve znalecké agendě a zároveň možnost využít prvních zkušeností s aplikací relativně nové tlumočnickopřekladačské legislativy. Výsledkem je sada spíše technických, avšak v praxi vítaných upřesnění.

Rychlý přehled hlavních změn

- **Odborná způsobilost:** lze doložit i jinou obdobnou jazykovou zkouškou pro shodnou úroveň znalosti jazyka.
- **Elektronická evidence úkonů:** lhůta pro zápis prodloužena z 5 na 30 dnů; údaje o přiznané odměně do 90 dnů.
- **Výplata tlumočného:** prodloužení lhůty z 15 na 30 dnů.
- **Elektronický podpis:** certifikát musí obsahovat označení „soudní překladatel“, „soudní tlumočník“ nebo „soudní překladatel a soudní tlumočník“; stávající certifikáty zůstávají platné.
- **Pozastavení oprávnění:** automaticky při vazbě, nástupu výkonu trestu, ochranném léčení či zabezpečovací detenci (dnem právní moci rozhodnutí).
- **Veřejné kontaktní údaje v seznamu:** tlumočník si může sám zapsat email, kontaktní adresu i web; změny nutno nahlásit/zapsat do 15 dnů.
- **Ohlašovací povinnost k pozastavení/zániku:** prodloužena z 10 na 15 dnů.
- **Dohled – neveřejná část:** doplní se datum narození a další údaje potřebné pro dohled.

- **Přestupky a sankce:** zobecnění; zúžené důvody pro výtku (již ne drobné poklesky chování); nově možnost uložit napomenutí místo pokuty.
- **Účinnost:** plánována k 1. 1. 2026 (viz níže).

1. Odborná způsobilost – Flexibilnější doklad jazykové úrovně

K dosavadním formám dokládání jazykové způsobilosti se přidává možnost uznat jinou *obdobnou jazykovou zkoušku*, pokud prokazuje znalost jazyka na úrovni požadované zákonem. To může pomoci zejména u méně častých jazyků nebo u odborníků s mezinárodně uznávanými certifikáty mimo původní taxativní výčet.

TIP PRO PRAXI Zkontrolujte si, jaké doklady o jazykové kvalifikaci máte k dispozici. Pokud splňují srovnatelnou úroveň, budou moci být nově akceptovány.

2. Elektronická evidence úkonů – více času, jasnější pravidla

Lhůta pro zápis údajů o úkonu do elektronické evidence se prodlužuje z 5 na 30 dnů. Údaje o přiznané odměně lze do evidence zadat až do 90 dnů. Smyslem je zklidnit administrativní tlak a sladit evidenci s reálnými pracovními procesními cykly (čekání na rozhodnutí soudu, vyúčtování apod.).

TIP PRO PRAXI I když je nová lhůta delší, doporučujeme nezapísat na poslední chvíli. Průběžná evidence usnadní kontrolu i následné vyúčtování.

3. Lhůta pro výplatu tlumočného

Orgány zadávající úkony budou mít nově 30 dnů (dříve 15) na výplatu tlumočného. Delší lhůta má reflektovat reálné rozpočtové a schvalovací procesy zadavatelů, aniž by docházelo k prodávám mimo zákon.

TIP PRO PRAXI Sledujte, zda rozhodnutí o přiznání odměny a fakturace běží v návaznosti na tuto novou lhůtu. Počítejte s tím při cashflow plánování.

4. Elektronický podpis a certifikát - jasné označení role

Na certifikátu, který je základem elektronického podpisu překladatele či tlumočníka, bude muset být výslovně uvedeno, zda jde o „soudního překladatele“, „soudního tlumočníka“ nebo „soudního překladatele a soudního tlumočníka“. Cílem je jednoznačně identifikovat oprávněnou osobu, která úkon provedla.

DOBŘÁ ZPRÁVA Certifikáty vydané před účinností novely zůstávají platné; není nutná okamžitá výměna. Při jejich obměně nebo novém vystavení již musí být označení správné.

5. Automatické pozastavení oprávnění v některých situacích

Do zákona se vkládá pravidlo, že v případě vzetí tlumočníka/překladatele do vazby, nástupu výkonu trestu odnětí svobody, výkonu ústavního ochranného léčení nebo zabezpečovací detence se oprávnění vykonávat činnost **pozastaví automaticky** dnem, kdy se příslušné rozhodnutí stane pravomocným.

6. Veřejné kontaktní údaje v seznamu - větší kontrola pro odborníky

Tlumočník nebo překladatel si bude moci **sám zapsat** (a průběžně upravovat) následující údaje do veřejné části seznamu: **emailová adresa, kontaktní adresa, webové stránky** týkající se profesní činnosti.

POVINNOST AKTUALIZACE změnu údajů je třeba oznámit ministerstvu nebo přímo zapsat do seznamu bez zbytečného odkladu, nejpozději do 15 dnů od změny.

7. Ohlašovací povinnost k pozastavení nebo zániku oprávnění

Všechny skutečnosti, které mohou vést k **pozastavení nebo zániku oprávnění**, je nutno nově nahlásit do **15 dnů** ode dne, kdy nastala rozhodná skutečnost (dosud 10 dnů). Nepodceňujte – nesplnění může mít sankční dopady.

8. Neveřejná část seznamu - údaje pro dohled

Do neveřejné části evidence se doplní **datum narození** a další údaje nezbytné pro výkon dohledu ministerstva. Tyto informace nebudou veřejně přístupné, pomohou však přesněji párovat osoby a sledovat statut oprávnění.

9. Přestupky, výtky, napomenutí - jemnější odstupňování sankcí

Správním trestáním se **zobecňuje** a zároveň se **zužují důvody pro udělení výtky**: drobné poklesky v chování už samy o sobě nebudou důvodem k formální výtce. V některých případech bude moci ministerstvo místo pokuty uložit **napomenutí** – pružnější nástroj, který lépe odpovídá závažnosti provinění.

10. Účinnost a další legislativní kroky

„Vyhlášeno ve Sbírce zákonů 12. 8. 2025 pod číslem 285/2025 Sb. s účinností od 1. 1. 2026“.

INFO BOX

Konec přechodného období - 31. 12. 2025

Zákon o soudních tlumočnících a soudních překladatelích (Zákon č. 354/2019 Sb.) nabyl účinnosti 1. ledna 2021, ale počítal s tzv. **přechodným obdobím**. Toto období dalo dosavadním tlumočnickům a překladatelům (zapsaným před účinností zákona) čas 5 let na „**přelicensování**“, tedy podání nové žádosti o zápis podle pravidel nového zákona.

Přechodné období končí 31. prosince 2025.

Co se stane 1. ledna 2026?

- Každému, kdo do té doby nepodal novou žádost, **nesložil vstupní zkoušku a nebyl jmenován podle Zákona 354/2019 Sb., zanikne oprávnění** vykonávat činnost soudního tlumočníka/překladatele.
- Tito lidé **vypadnou ze seznamu** vedeného ministerstvem.
- Nezáleží na tom, zda jim na stole stále leží kulaté razítko na základě jmenování podle původního Zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících.
- Bez nové licence **nebudou oprávněni provádět úkony podle zákona**.

INFO BOX

Konec přechodného období - uznání vzdělání pro žadatele zapsané před 1. 1. 2011

Pokud jste byli do seznamu soudních tlumočnicků/překladatelů zapsáni před 1. 1. 2011, můžete využít *benefit přechodného ustanovení*. Podáte-li žádost o zápis dle nové právní úpravy do 31. 12. 2025 (tj. do konce tohoto roku), **bude ministerstvo pokládat podmínku požadovaného vzdělání (VŠ) za splněnou**, i kdyby ministerstvo rozhodlo až po 1. 1. 2026. Vaše stávající oprávnění sice k 1. 1. 2026 zanikne, ale bez oprávnění zůstanete jen po dobu, než ministerstvo dokončí licenční řízení a vy splníte všechny další povinnosti včetně složení vstupní zkoušky a znovu vás zapíše na základě vaší žádosti. (Podrobněji viz odpovědi MSp níže.)

Zdroj: vyjádření Mgr. Radomíra Čujana, LL.M., ředitele Odboru soudních znalců a tlumočnicků MSp ČR – plné znění níže.

Vyjádření Mgr. Radomíra Čujana, LL.M. (ředitele Odboru soudních znalců a tlumočnicků Ministerstva spravedlnosti ČR)

Na závěr jsme požádali ředitele Odboru soudních znalců a tlumočnicků Mgr. Radomíra Čujana, LL.M., o krátké zhodnocení novely a připomenutí blížícího se konce přechodného období.

Jak hodnotíte změny, které novela přináší? Jedná se z pohledu ministerstva o změny zásadní, nebo spíše drobné úpravy, ve smyslu sjednocení lhůt?

Nezbytnost legislativně reagovat na nepříznivý vývoj ve znalecké agendě s sebou přinesla také unikátní příležitost využít prvních zkušeností s aplikací nové tlumočnickopřekladačské legislativy. Změny, které to s sebou přináší, nejsou zásadní, spíše technické – a je to dobře, neboť to svědčí o tom, že systém soudního tlumočení a překladačství je nastaven správně, je stabilní a není nutné činit rychlé či zásadní změny.

Jaké změny mají očekávat soudní tlumočníci a soudní překladač k 1. 1. 2026, kdy skončí přechodné období? Na co byste soudní tlumočníky a soudní překladače v této souvislosti chtěl upozornit?

Je třeba připomenout, že tlumočníci a překladačelé zapsaní před 1. 1. 2011 mohou stále využít beneficie přechodného ustanovení. Podají-li žádost o zápis dle nové právní úpravy kdykoliv do konce tohoto roku, a to i tzv. na poslední chvíli, bude podmínka požadovaného vzdělání považována za splněnou, i když o žádosti může ministerstvo rozhodovat až po uplynutí přechodného období. Jejich stávající tlumočnické a překladačské oprávnění jim sice k 1. 1. 2026 zanikne, nicméně bez oprávnění zůstanou jen do doby, než ministerstvo dokončí příslušné licenční řízení a znovu žadatele zapíše do seznamu na základě včasné podané žádosti.

Jeronymovy dny 2025: legislativa, digitalizace a AI v právním a soudním překladu

Tradiční konference Jeronymovy dny 2025 se uskuteční 17.–18. října 2025, přičemž sobota 18. 10. bude jako obvykle věnována situaci v České republice. V hlavním sále připravujeme panel zaměřený na elektronizaci, digitalizaci a umělou inteligenci v právním / soudním překladu (garantka: Mgr. Ina Maertens). Těšíme se s vámi na viděnou!

Kontakt

Sledujte také oficiální informace Ministerstva spravedlnosti na Portálu pro tlumočníky a překladače <https://tlumocnici.justice.cz/>

Máte dotazy k novele nebo k přechodnému období? Napište nám: maertens@jtpunion.org.

Mgr. EDITA JIRÁKOVÁ, Ph.D.

Mgr. INA MAERTENS

Slavnostní zakončení projektu EU4Health: poděkování členům JTP za profesionální spolupráci

V květnu proběhlo v hotelu Olšanka v Praze slavnostní zakončení tříletého projektu EU4Health, jehož cílem bylo poskytovat psychosociální podporu osobám, které musely opustit své domovy kvůli válce na Ukrajině. Tento projekt realizovaný Českým červeným křížem spojil odborníky a dobrovolníky z celé České republiky a je nám ctí, že mezi zapojenými organizacemi byla také Jednota tlumočnicků a překladatelů (JTP).

Jako její předsedkyně chci vyzdvihnout důležitou roli, již naši členové sehráli v rámci tohoto projektu a ocenit vynikající spolupráci JTP s Českým červeným křížem. Tlumočníci a překladatelé z Jednoty se zapojili nejen do konsektivního, ale i simultánního tlumočení. Kromě tlumočnických služeb poskytli naši kolegové i překladatelskou podporu. Pomoc byla zajišťována nejen v krizových chvílích, ale i při budování dlouhodobé podpory pro ty, kteří uprchli před válkou.

Jsem ráda, že členové JTP přispěli k tomu, že komunikace probíhala bez překážek a každý, kdo potřeboval pomoc, mohl dostat adekvátní podporu bez jazykových bariér. To, že se naši členové podíleli na tlumočení a překladu v rámci

takového projektu, je skvělým příkladem naší odborné způsobilosti a profesionality, nezbytné pro úspěch takovýchto humanitárních projektů.

Projekt sice formálně končí, avšak v řadě krajů České republiky budou i nadále poskytovány psychosociální služby, jež umožní udržení kontinuity pomoci v regionech, kde je to nejvíce potřeba.

Ráda bych poděkovala všem členům JTP, kteří se do projektu zapojili. Vaše práce, ať už při konsektivním či simultánním tlumočení nebo při překladu, byla klíčová pro úspěch celého projektu. Díky vaší profesionalitě, preciznosti a nasazení bylo možné poskytnout uprchlíkům z Ukrajiny pomoc a podporu, již skutečně potřebovali.

Děkuji vám za vaši nezastupitelnou roli a za vše, co jste pro tento projekt a jeho účastníky udělali. Bylo mi ctí převzít děkovné uznání, patřící vám všem.

EDITA JIRÁKOVÁ
předsedkyně JTP

Zdroj: Projekt EU4Health – Praha – Olšanka: 14. května 2025

INTER ARMA CARITAS
PER HUMANITATEM AD PACEM

Prezident Českého červeného kříže

vyslovuje

DĚKOVNÉ UZNÁNÍ

Jednotě tlumočníků a překladatelů
za zapojení do projektu EU4HEALTH a pomoc osobám vysídleným
rusko-ukrajinským ozbrojeným konfliktem.

1. Praze dne 8. 11. 2025

Doc. Dr. Marek Jukl
prezident ČČK

Transius 2025 – Světový kongres právní a institucionální translatologie

Ženeva, 7.–9. července 2025

Letos v červenci, deset let po prvním ročníku, se v Ženevě konal čtvrtý kongres Transius – celosvětové setkání teoretiků a profesionálů právního a institucionálního překladu a tlumočení. Seznam účastníků čítal více než 250 jmen ze čtyřicítky zemí, což svědčí o tom, že se tento kongres již etabloval jako nejvýznamnější setkání svého druhu. To, že jej pořádá ženevská Fakulta překladu a tlumočení, není náhodou – tamní překladatelská a tlumočnická škola má dlouhou tradici, mimo jiné i díky blízkosti mezinárodních organizací, jež mají v Ženevě sídlo.

Kongres, jemuž předsedal **Fernando Prieto Ramos**, přední postava evropské právní translatologie, nabídl účastníkům tři plenární přednášky, tři kulaté stoly, čtyřicet ústních sekcí s různým tematickým zaměřením a jednu posterovou sekci.

Catherine Way (Granadská univerzita) shrnula v poutavé plenární přednášce své dlouholeté zkušenosti s výukou právního překladu, od vzniku translatologických studijních programů až po současnost. Ve vztahu k tzv. technologickému obratu v translatologii upozornila na obtíže a rizika spojená s nástupem umělé inteligence v právním překládání a zdůraznila důležitost kritického myšlení v překladatelském procesu. Ve druhé plenární přednášce vyjádřila **Maarit Koponen** (Východofinská univerzita) provokativní předpoklad, že „překladatelé dnes nejčastěji pracují v počítačem podporovaném prostředí, které propojuje strojový překlad s překladovými paměťmi

a terminologickými zdroji“, a zamyslela se nad měnící se rolí lidského subjektu v procesu překladu. Třetí plenární přednáška dala přítomným nahlédnout do fascinujícího světa překládání ve Vatikánu. **Anne O'Connor** (Univerzita Galway) je popsala jako specifickou formu institucionálního překladu, založenou na důvěře a duchovním souznění celého týmu. Komunikace Svátého stolce zahrnuje několik kanálů (zejm. web, rozhlas a sociální sítě) a je dostupná ve 35 jazycích.

Tři tematické kulaté stoly byly vyhrazeny institucionálnímu překladu – zúčastnili se jich zástupci několika mezinárodních organizací (Evropská unie, Mezinárodní federace překladatelů, Světová obchodní organizace, Světová organizace duševního vlastnictví) a jejich tématem bylo využití strojového překladu a umělé inteligence, role standardů a manuálů při zajišťování kvality a srozumitelné psaní a inkluzivní jazyk.

Čtyřicet sekcí přineslo 120 příspěvků s širokým tematickým záběrem. Zběžný pohled do programu ukazuje, že nejčastějšími tématy byly institucionální překlad, umělá inteligence (včetně strojového překladu a jeho posteditace) a výuka právního překladu. Další skupinu co do četnosti tvořila právní terminologie, korpusový výzkum, gramatika a styl. Mezi méně častá témata patřily profesní aspekty právního překladu, srozumitelný a inkluzivní jazyk, právní tlumočení a využití srovnávacího práva.

Účast delegátů z České republiky byla více než uspokojivá – svůj výzkum v Ženevě prezentovali čtyři akademici

a jedna doktorandka. **Jan Ciosk** (Univerzita Palackého v Olomouci) hovořil o terminologických úskalích při překladu názvů českých územních celků do němčiny. **Tomáš Duběda** (Univerzita Karlova) se ve svém příspěvku zabýval smíšenými právními systémy, jejichž povaha umožňuje překonávat konceptuální vzdálenost mezi právními rodinami nebo skupinami, a nalézat tak řešení terminologických problémů. Konkrétně demonstroval využití švýcarského práva při překladu českých právních termínů do francouzštiny. **Wenshuai Hou** (doktorandka Univerzity Karlovy a Univerzity Ghent) popsala svůj empirický výzkum tlumočení při policejních výsleších v Číně. **Ondřej Klabal** (Palackého univerzita v Olomouci) se zabýval rozdíly mezi soudním překladem a soudním tlumočením z didaktického hlediska: i když požadavek přesného převedení právního významu je v obou formách mezijazykového převodu zásadní, „strategie, které máme k dispozici pro dosažení zamýšleného komunikačního účinku, se mohou lišit“. Konečně **Tomáš Svoboda** (Univerzita Karlova) představil diachronní, metateoretický pohled na institucionální překlad jakožto jednu ze sub-disciplín translatologie, přičemž jako východisko využil rešerši v translatologické databázi BITRA. Dodejme, že

i **Slovensko** mělo na ženevském kongresu své zástupce: Miroslav Zumrík (Univerzita Komenského a Slovenská akademie věd) a Jana Štefková (Univerzita Komenského) prezentovali příspěvek o korpusovém zkoumání slovenských soudních rozhodnutí (spoluprávkou byla dále Jana Levická ze Slovenské akademie věd).

Kongres Transius 2025 splnil všechno, **co od události takového významu očekáváme**: možnost vyslechnout příspěvky odborníků z různých zemí, setkat se s veličinami oboru, udělat si představu o směrech a těžších současného výzkumu, seznámit se s trendy v profesní, institucionální a didaktické praxi, ale také probrat nejrůznější otázky a navázat nové kontakty v neformální atmosféře. „**Horkým**“ **tématem** letošního ročníku byla bezesporu umělá inteligence – nejen co do počtu příspěvků, ale také co do jejich polemčnosti. Pronikání umělé inteligence do praxe právního a institucionálního překladu i do jeho výuky je nesporným faktem; její prospěšnost je však stále předmětem debat, stejně jako *modus vivendi* právních překladatelů v novém, technologizovanějším světě.

TOMÁŠ DUBĚDA

Ústav translatologie, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova
dubeda@ff.cuni.cz

REZAVÝ LES NIKDY NEZAPOMÍNÁ...

SEVERSKÁ SÉRIE S LEO ASKEROVOU POKRAČUJE!

Anders de la Motte

REZAVÝ LES

Rezavý les je místo opředené legendami. A poskvrněné krví. Došlo tu k několika tajemným úmrtím, před deseti lety, před padesáti lety, před dvěma tisíci lety. Byly tu zavražděny dívky, stejným rituálním způsobem. A stále tu není bezpečno... Na inspektorku Leo Askerovou a její Oddělení ztracených duší čeká nelehký případ. Leo bude muset znovu požádat o pomoc Martina Hilla, svého přítele z dětství. I z jejich společné minulosti se však vrací jedna noční můra... Přeložil Jaroslav Bojanovský.

Váz., 488 stran, 12,5 x 20 cm

499,-

Anders de la Motte

PÁN HORY

Inspektorka Askerová se pouští do pátrání po zmizelé dívce z bohaté rodiny. Brzy se ocitá na stopě únosce. Je odhodlaná ho chytit. A on prahne po další trofeji... 512 stran

399,-

Anders de la Motte

SKLENĚNÝ MUŽ

Inspektorku Leo Askerovou po letech mlčení kontaktuje její otec. Na jeho farmě našli mrtvolu, pro policii se stal podezřelým číslo jedna, ale on tvrdí, že je nevinný... 632 stran

459,-

Elena Davitti, Tomasz Korybski, Sabine Braun (eds.), The Routledge Handbook of Interpreting, Technology and AI

2025, 448 s., Routledge: Taylor & Francis Group,
ISBN 9780367513009.

Žhavá a netrpělivě očekávaná novinka je konečně k dispozici!

Tato objemná publikace vyšla letos v květnu. Klade si ambiciózní cíl: poskytnout ucelený přehled o vývoji teorie i praxe tlumočení, přípravě budoucích tlumočnicků, a to vše skrze prisma postupné integrace moderních technologií do procesu tlumočení, včetně zapojení umělé inteligence (AI) i případných problémů, které přitom mohou vznikat či již vznikají. Publikace, jež obsahuje příspěvky od autorů z 15 zemí a pěti kontinentů, se zabývá širokou škálou tlumočnických módů, situací a technologií používaných jak v tlumočnické praxi, tak ve výzkumu i výuce, a zároveň klade nové otázky, jež se mohou stát předmětem zajímavých diskuzí. Dosud nebyla publikována žádná takto komplexní analýza tlumočení a moderních technologií, která by je vnímala a prezentovala jako jeden velký celek.

Ačkoli nové technologie hrají v tlumočení důležitou roli již od dvacátých let 20. století, kdy připravily půdu pro simultánní tlumočení, v poslední době začaly moderní komunikační technologie do tlumočnické profese pronikat stále rychleji. Nástup umělé inteligence tento proces výrazně urychlil a vytvořil nové možnosti pro poskytování tlumočnických služeb v různých prostředích a módech díky vylepšené interakci člověka a „stroje“, a dokonce vývoj zašel již tak daleko, že AI je údajně schopná člověka, zde tedy „lidského“ tlumočnicka i nahradit.

Tento technologický převrat posílil potřebu kategorizovat a rozlišovat

různé typy technologií na základě jejich funkcí při tlumočení: jednak technologie, jež nabízejí nové možnosti při poskytování tlumočnických služeb, jako je tlumočení na dálku, nebo technologie, které plní při tlumočení podpůrnou úlohu, což má dopad na přípravu tlumočnicků na akci nebo na kvalitu poskytovaných služeb. Anebo technologie, jež částečně automatizují proces tlumočení, ale také technologie, jež by měly/mohly nahradit lidské tlumočnický a které nabírají stále více na síle, přestože se nacházejí zatím v různých fázích vývoje.

Profesní a mezinárodní organizace nyní připravují celou řadu doporučení a standardů, které mají zohlednit měnící se paradigma způsobené zapojením technologií do práce tlumočnicků. Úzké propojení technologií a tlumočení navíc povede i ke změnám v přípravě budoucích tlumočnicků, a to nejen pokud jde o způsob jejich vzdělávání, ale také pokud jde o dovednosti požadované od tlumočnicků, kteří se na svoji budoucí profesi teprve připravují.

Proto je zásadní zamyslet se nad tím, jakým způsobem jsou technologie využívány a integrovány do tlumočnické praxe a odborné přípravy. Technologický pokrok nepochybně otevřel řadu nových možností, ale přinesl také významné výzvy, které je potřeba řešit. Zastavit technologický pokrok není možné a jeho odmítání by bylo krátkozraké, a proto je třeba pečlivě vyhodnotit všechna rizika spojená s nekontrolovaným zaváděním nových technologií.

Kniha je rozdělena do pěti částí, v nichž dostanou prostor jak zástupci profesionálních tlumočnicků, tak akademici, aby měly možnost zaznít všechny názory, jež se zamýšlejí nad náročným vztahem mezi tlumočením a technologiemi.

Část I. „*Tlumočení s podporou technologie*“, je věnována řadě tlumočnických situací, které v průběhu času postupně usnadnily poskytování tlumočnických služeb, včetně takových, které dnes známe jako *distanční tlumočení*. Každá z kapitol v této části představuje přehled zapojení dané

konkrétní technologie do procesu tlumočení. Cílem je vždy stručně představit aktuální interdisciplinární výzkum a zároveň identifikovat potenciální oblasti pro další výzkum.

První kapitola, jejímž autorem je *Lázaro Gutiérrez*, popisuje **tlumočení po telefonu**. Zkoumá vývoj této služby, zdůrazňuje její výhody i výzvy pro tlumočníky a uživatele a zabývá se i budoucím vývojem v souvislosti s dalším očekávaným technologickým pokrokem.

Ve druhé kapitole, věnované **video-konferenčnímu tlumočení (VMI)**, *Sabine Braun* sleduje vývoj této formy distančního tlumočení a její současné uplatnění v různých prostředích. Zkoumá především kvalitu tlumočení, vzájemnou interakci tlumočnicků a uživatelů, úlohu lidského faktoru a pracovní podmínky. Kapitola rovněž popisuje integraci nástrojů založených na umělé inteligenci do těchto platform VMI, roli audiovizuálních komunikačních technologií ve vzdělávání tlumočnicků a přípravu tlumočnicků právě pro VMI.

Agnieszka Chmiel a *Nicoletta Spinolo* se ve třetí kapitole zabývají **distančním simultánním tlumočením**, přičemž zdůrazňují přechod k tlumočení založenému na platformách (RSI): diskutují klíčové otázky, včetně nejvhodnějšího rozhraní, kvality zvuku, kognitivní zátěže, stresu, týmové práce a multimodality. Na závěr zkoumají budoucí možnosti z pohledu rychlého vývoje umělé inteligence (AI).

Ve čtvrté kapitole *Camilla Warnicke* zkoumá **bimodální způsob tlumočení, který umožňuje tlumočení mezi osobou používající znakový jazyk prostřednictvím videopřenosu a mluvčím účastníkem prostřednictvím telefonu**. Kapitola poskytuje přehled o této službě a probírá hlavní důsledky související s jejím používáním.

V páté kapitole *Tomasz Korybski* představuje **vývoj a využití přenosné tlumočnické soupravy** (tzv. šeptákové zařízení) a zdůrazňuje významné milníky a inovace této technologie. Na základě stávajícího výzkumu se dále zabývá primárními kontexty a modalitami, ve kterých se přenosná tlumočnická zařízení používají, a zároveň se věnuje jejich technickým, akustickým a etickým omezením pro jejich uživatele.

Šestá kapitola, jejímž autorem je *Cihan Ünlü*, se zaměřuje na **technologicky podporované konsekutivní tlumočení**. Kapitola sleduje vývoj a implementaci počítačových tlumočnických nástrojů přizpůsobených pro tento druh tlumočení, funkčnost a dopad hybridních modalit jako je **digitální pero** či **automatické rozpoznávání řeči**.

Šedmá, závěrečná kapitola této části knihy, je věnovaná **tlumočení pomocí tabletu**, což je relativně nová modalita, která se dostala do popředí s rostoucím rozšířením mobilních technologických zařízení a digitalizací většiny procesů souvisejících s tlumočením. *Francesco Saina* zkoumá použití tabletu jako náhrady za osobní počítače a notebooky, a to jak při přípravě tlumočnicků, tak během samotného tlumočení a poukazuje na jejich často nestrukturované používání ze strany tlumočnicků i studentů tlumočnických studijních oborů.

Část II. „*Technologie a příprava budoucích tlumočnicků*“ se zabývá technologiemi zajišťujícími vyšší kvalitu tlumočení.

V osmé kapitole podává *Bianca Prandi* přehled **nástrojů pro počítačem podporované tlumočení (CAI)**, přičemž se zaměřuje na jejich vývoj, použití a dopad na výkon a přípravu tlumočnicků.

Devátá kapitola analyzuje **používání digitálního pera** pro nácvik konsekutivního tlumočení s notací. *Marc Orlando* zde diskutuje, jak se tato technologie, původně – od počátku 21. století – testovaná a doporučovaná pro využití v různých oblastech vzdělávání, prosadila i ve výuce tlumočení, ale až od roku 2010, zejména pak při tréninku tlumočnického zápisu během konsekutivního tlumočení. Kapitola přehledně shrnuje jednotlivé přístupy a iniciativy jak vhodně zapojit digitální pera do výuky tlumočení a zamýšlí se nad využitelností této technologie v souvislosti s příchodem novějších nástrojů a systémů.

V desáté kapitole se *Amalia Amato*, *Mariachiara Russo*, *Gabriele Carioli* a *Nicoletta Spinolo* zabývají dalšími technologiemi využitelnými ve výuce konferenčního tlumočení a poskytují přehled vývoje a aplikací **nástrojů počítačem podporované výuky tlumočení (CAIT)** od konce 90. let do současnosti. Autorky popisují, jak jsou tyto nástroje používány ve výuce, jak pomáhají studentům při procvičování a zdokonalování jejich dovedností a zda jsou uživatelsky přívětivé. S ohledem na dopad informačních a komunikačních technologií a umělé inteligence na studenty tlumočnických oborů autorky zdůrazňují nutnost zahrnout do učebních plánů tlumočnických oborů právě i nástroje CAI a CAIT, a to spolu s výukou tzv. měkkých dovedností.

Část III. s názvem „*Technologie pro (částečnou) automatizaci tlumočnických procesů*“ se zaměřuje na stále častěji používaná automatizovaná řešení pro podporu vícejazyčné komunikace v reálném čase. Tato část se zabývá spojením tlumočení s umělou

inteligencí, zpracováním přirozeného jazyka a (neuronovým) strojovým překladem. Nejprve se zabývá hybridními pracovními postupy pro komunikaci v reálném čase typu „*speech to text*“, které se opírají o různé úrovně interakce mezi člověkem a strojem, a zkoumá plně automatizované **strojové tlumočení**, které se často označuje také jako „*speech translation*“ (v textu naší recenze dále budeme souběžně používat termín *strojové tlumočení* či *strojový překlad* tak, jak s těmito pojmy pracují i autoři jednotlivých kapitol – pozn. I. Č.).

V jedenácté kapitole o **technologii pro hybridní módy** *Elena Davitti* analyzuje dopad technologie založené na umělé inteligenci na proces tlumočení, přičemž se zaměřuje na **rozpoznávání řeči a strojové tlumočení**. Podává přehled pěti klíčových pracovních postupů představujících nové formy interakce mezi člověkem a umělou inteligencí (*HAIL*) a zkoumá dynamiku této spolupráce, potřebu nových dovedností a výzvy spojené se zajištěním přesnosti a spolehlivosti, zejména v situacích s vysokou mírou rizika. Navzdory nedostatku srovnávacích studií o těchto pracovních postupech autorka identifikuje a kriticky hodnotí aktuální výzkumná témata a výzvy, včetně možností pro zvyšování kvalifikace odborníků-lingvistů s cílem rozšířit jejich nabídku služeb.

Ve dvanácté kapitole *Claudio Fantinuoli* zkoumá aktuální **vývoj systémů strojového tlumočení** jako formy automatického překladu řeči, která má potenciál překonat jazykové bariéry v reálném čase, ale zároveň přináší řadu výzev, včetně rizik spojených s poskytováním tohoto tlumočení bez účasti lidských tlumočnicků a nutnosti dodržování odpovědného a etického používání.

Po představení a charakteristice jednotlivých technologií využívaných v procesu tlumočení podle jejich hlavních funkcí a jejich dílčímu popisu (části I, II a III) se poslední dvě části publikace věnují dalším tématům.

Část IV. „*Technologie v prostředí profesionálního tlumočení*“ vychází z konkrétních kontextů a situací, ve kterých tlumočníci běžně pracují, a z role, kterou zde technologie hraje. Každé z těchto prostředí již bylo v předchozích částech také představeno, ale následující kapitoly svojí strukturou a úhlem pohledu zdůrazňují, jak právě technologie změnily práci tlumočnicka, a jaké jsou dopady jejich používání v dané situaci.

Třináctá kapitola je věnována **prostředí mezinárodních konferencí**, kde *Kilian G. Seeber* argumentuje, že konferenční tlumočení, vzhledem ke svému statusu a širokému uznání

jako vysoce specializované profesi, bylo také vlastně určitou testovací platformou pro řadu nových technologických nástrojů. Vysoké nároky na přesnost a úplnost tlumočení, stále rostoucí rychlost a náročnost projevů a vystoupení řečníků na mezinárodních konferencích podpořily integraci technologie do tohoto prostředí s cílem kompenzovat limity „lidského procesoru“. Autor se zabývá tím, jak se různé technologie vyvíjely, jak byly postupně zaváděny, jak jsou využívány v konferenčním tlumočení a na kterou část procesu tlumočení měly/mají pravděpodobně největší vliv.

Čtrnáctá kapitola od *Ester de Boe* se věnuje **zdravotnictví**, které je také stále více ovlivňováno novými technologiemi, **počínaje tlumočením na dálku prostřednictvím videokonference či telefonu až po strojový překlad**. Zatímco distanční tlumočení v tomto prostředí již bylo do určité míry předmětem řady výzkumů, dopad nejnovějších technologií na kvalitu a organizaci komunikace ve zdravotnictví se zatím opírá především o empirický výzkum a konkrétní a systematická řešení se teprve začínají hledat.

V patnácté kapitole o **tlumočení v právním kontextu**, *Jérôme Devaux* popisuje, jak tlumočení zprostředkované přes **videokonferenční zařízení** změnilo způsob vedení vícejazyčných soudních řízení. Konkrétně a podrobně se zabývá vlivem technologie na pracovní prostředí soudního tlumočnicka, na samotný proces tlumočení a přípravu tlumočnicků. Autor jde nad rámec distančního tlumočení a představuje i další nově vznikající technologie, od počítačových nástrojů pro tlumočení až po **strojové tlumočení**. Kapitola nastoluje i úvahy o budoucnosti profese právního (soudního) tlumočnicka.

Poslední, šestnáctá kapitola této části se probírá mnohostranným **světem imigrace, azylu a uprchlíků**. *Diana Singureanu* a *Sabine Braun* zkoumají technologická řešení a zároveň se zabývají etickými otázkami, které vyvstávají při používání distančního tlumočení během pohovorů s žadateli o azyl, při zdravotních prohlídkách uprchlíků či v přijímacích střediscích. Uvádějí ale i omezené a nejednotné pokyny a nedostatečná školení pro tyto tlumočníky. Kromě toho autorky nastiňují nové způsoby využití i dalších technologií, jako jsou *crowdsourcingové* platformy a automatizované služby v těchto citlivých a rizikových kontextech.

Část V. „Aktuální otázky a diskuze“ celou publikaci uzavírá uvedením řady témat či okruhů, jež jsou či mohou být předmětem výzkumu

v kontextu tlumočení a technologií. Každá kapitola se zde zaměřuje na jedno konkrétní téma a analyzuje je v souvislosti s jednou či více technologiemi, které byly představeny v předchozích částech. Kapitoly v této části jsou rozděleny na kapitoly zabývající se teoretickými koncepty, které jsou jádrem diskuzí o tlumočení a technologiích (kapitoly 17–19), a kapitoly zabývající se otázkami spojenými s tlumočnickou profesí jako takovou (kapitoly 20–22). Každý příspěvek zkoumá relevantní teoretické souvislosti a aktuální publikace k danému tématu a zamýšlí se nad tím, jak technologie umožnila a/nebo změnila naše chápání a přístup k těmto tématům v praxi a teorii tlumočení, načež následuje diskuze o klíčových otázkách a nových trendech.

Sedmnáctá kapitola, věnovaná aspektům souvisejícím s **kvalitou**, nejprve přehledně shrnuje tento ústřední pojem v rámci tlumočnických studií a jeho zásadní význam pro hlubší pochopení vlivu různých technologií na současnou a budoucí tlumočnickou praxi. Dále se zabývá využitím technologií v procesu **hodnocení kvality tlumočení**. *Elena Davitti*, *Tomasz Korybski*, *Konstantin Orăsan* a *Sabine Braun* ukazují, jak lze kvalitu hodnotit a měřit, a konstatují, že technologie přináší další nové komplikace. Integrace technologie do různých tlumočnických postupů činí proces hodnocení kvality složitějším, ale zároveň potřebnějším. Autoři také nastiňují výhody a nevýhody hodnocení kvality založeného na technologii.

Osmnáctá kapitola se zabývá **etickými aspekty** souvisejícími s používáním a dopadem tlumočnických technologií. *Deborah Giustini* se zde soustřeďuje na souvislost mezi používáním a dopadem technologií jako na otázku „*technoetiky*“ a zdůrazňuje, že technologické nástroje dostupné na trhu tlumočení jsou spojené i s morálními a socioekonomickými otázkami, jako jsou zaměstnanost, pracovní podmínky, potenciální automatizace a nahrazování lidské práce, důvěrnost, jazyková rozmanitost, používání technologií v krizových tlumočnických situacích atd. Závěrem autorka tvrdí, že ačkoli by se neměla popírat užitečnost a životaschopnost tlumočnických technologií, je nutné zvýšit povědomí o jejich fungování, zavést inkluzivní pokyny, regulaci a spolupráci všech zainteresovaných stran, aby bylo možné zajistit jejich spravedlivé a etické využívání.

V devatenácté kapitole *Christopher D. Mellinger* podává přehled současných vědeckých poznatků o **kognitivních aspektech** na pomezí technologie a tlumočení a vyzdvihuje studie, jež zkoumají právě různé aspekty kognice

tlumočnicků v souvislosti s využíváním technologie v procesu tlumočení. Autor také opětovně zkoumá několik klíčových témat spojených s používáním technologií, včetně kognitivní zátěže a kognitivního úsilí, kognitivní ergonomie a interakce člověka s počítačem, jakož i další přístupy ke kognici tlumočnicků, vycházející zejména z kontextu a konkrétní situace. Kapitola končí stručnou diskuzí o stále otevřených otázkách v oblasti tlumočnických technologií a poznání, konkrétně o velkých datech a etice tlumočení.

Dvacátá kapitola se zaměřuje na **mezinárodní a profesní standardy**, tj. čeho již bylo dosaženo, pokud jde o regulaci rostoucího propojení mezi tlumočením a technologií, a co je třeba dále řešit. *Verónica Pérez Guarnieri* a *Haris N. Ghinos* si zde kladou otázku, proč jsou standardy v oblasti tlumočení nezbytné, a zkoumají vývoj a význam standardů tlumočení a souvisejících technologií v kontextu mezikulturní komunikace. Kapitola nastiňuje historické kořeny těchto standardů a četné výhody, které přináší tlumočnické profesi. Zdůrazňuje klíčovou roli, kterou tyto standardy hrají při zvyšování kvality služeb, ochraně tlumočnicků a uživatelů, podpoře profesního rozvoje a důvěry a poskytování cenných poznatků pro jednotlivce a organizace zapojené do procesu tlumočení. Kromě toho podává vhled do vývoje konkrétních standardů ISO, včetně toho, jak mohou tyto standardy přispět ke kvalitě distančního tlumočení.

Dvacátá první kapitola je věnována **pracovním postupům a pracovním modelům**. *Anja Rütten* zkoumá dopad technologie na pracovní postupy a pracovní modely tlumočení, se zvláštním zaměřením na konferenční tlumočení. Tvrdí, že technologický pokrok zlepšil efektivitu, ale zvýšil kognitivní zátěž tlumočnicků kvůli další „simultánnosti“ – provádění více úkolů současně. Technologie sice zjednodušuje přístup k datům a k získávání znalostí, ale také s sebou nese riziko nadměrné závislosti a informačního přetížení. Sice zlepšuje přístup k sémiotickým informacím, ale může tlumočníky vzdálit od komunikačních kontextů, ve kterých pracují.

Celou publikaci uzavírá kapitola dvacet dva, ve které *Wojciech Figiel* analyzuje **průnik ergonomie a přítupnosti** v měnícím se kontextu technologií pro (konferenční) tlumočení. Definuje pojmy jako ergonomie, uživatelská zkušenost, využitelnost a dostupnost a aplikuje je na diskuzi o otázkách týkajících se „pracoviště“ tlumočnicka a jeho pracovních postupů

a zvolených strategií. Kapitola klade zvláštní důraz na dostupnost diskutovaných řešení a postupů a zkoumá dopady, které má vzestup distančního tlumočení na ergonomii a na takové oblasti jako je kognitivní zátěž, akustické výzvy a problémy s rozhraním platform pro simultánní tlumočení. Zabývá se také aspekty ergonomie souvisejícími s tlumočením „speech-to-text“ a přípravou budoucích tlumočnicků.

Publikace je určena různým kategoriím čtenářů. Především studentům a badatelům, kteří se zajímají o tlumočení a obecněji o technologie usnadňující mnohojazyčnou komunikaci. Existuje již i univerzitní studijní programy, které ve své nabídce zahrnují modul „Tlumočení a technologie“, což svědčí o rostoucím významu tohoto propojení i v rámci studijního programu Tlumočnictví. Publikace může sloužit jako vhodný doplněk ke stávajícím příručkám a encyklopediím věnovaným teorii a praxi tlumočení a jako základní reference v oblasti tlumočnických technologií. Rozdělení kapitol do pěti částí, s podobnou strukturou kapitol v rámci každé z nich, činí tuto publikaci přehlednou a srozumitelnou. Prezentace

technologie jako specifického předmětu studia a příklady toho, jak taková technologie umožnila a ovlivnila práci tlumočnicků, včetně jejich socioekonomických dopadů, z ní dělá užitečný zdroj informací pro studenty i badatele v oblasti teorie i praxe tlumočení.

Druhou, neméně důležitou skupinou čtenářů jsou profesionální tlumočníci. Roste totiž počet profesionálních tlumočnicků, kteří se zajímají o využití a vývoj technologií pro tlumočení. Existují například pracovní skupiny specializující se výhradně na vývoj mezinárodních standardů pro technologie tlumočení v různých prostředích, zájmové skupiny a sekce v profesních organizacích, stejně jako řada podcastů a skupin na sociálních sítích věnovaných tomuto tématu. V některých ohledech by tato publikace mohla pomoci překlenout propast mezi profesionální a akademickou sférou, která často omezuje zapojení profesionálů do akademické diskuse.

Autorský kolektiv a editoři doufají, že tento obsáhlý přehled tlumočnických situací a druhů tlumočení, při nichž jsou využívány nové technologie včetně umělé inteligence,

bude cenným zdrojem informací pro všechny, kdo se zajímají o tuto rychle se rozvíjející oblast, ať už si chtějí své znalosti prohloubit, nebo se s ní teprve seznamují. Ačkoliv publikace popisuje pouze aktuální stav, zdůrazňuje klíčové vývojové tendence, ale i problémy a probíhající diskuze. Prezentací různých úhlů pohledů vybízí čtenáře, aby si vytvořili vlastní názor na jednotlivé aspekty samotného procesu tlumočení, na spolupráci tlumočnicků i zapojení technologií do celého tohoto procesu.

Navzdory obavám, že AI nahradí „lidské“ tlumočnické publikace zdůrazňuje komplexní povahu tohoto vztahu a vyzdvihuje potřebu individualizovaných řešení založených na kontextu a pečlivém zvážení všech možných dopadů. I já bych si přála, aby tato publikace byla pro čtenáře inspirativní a aby zároveň pochopili, že nehlédě na změny, které nové technologie přináší, „lidské“ tlumočení hraje a bude i nadále hrát klíčovou roli při usnadňování mnohojazyčné komunikace ve všech oblastech našeho života.

PROF. PHDR. IVANA ČEŇKOVÁ, CSC.

Ústav translátologie FF UK

Kontrolní seznam pro tlumočení za pomoci umělé inteligence

S rozvojem nástrojů umělé inteligence (AI) se objevují snahy využívat místo lidských tlumočnicků právě tyto nástroje. Povědomí uživatelů o jejich reálných možnostech je však poměrně nízké. Mezinárodní asociace konferenčních tlumočnicků (AIIIC) vypracovala kontrolní seznam AI Interpretation Checklist, který může klientům pomoci rozhodnout se, zda se spolehnou na AI, či zda raději zvolí lidského tlumočnicka. Níže uvádíme český překlad tohoto kontrolního seznamu.

Zvažujete, zda je tzv. tlumočení za pomoci AI (přesněji „strojový překlad v reálném čase“ – *Automated Speech Translation* neboli AST) pro Vaši akci vhodné? Pokud jde o spolehlivost, odpovědnost a zajištění důvěrnosti dat, stroje za lidským tlumočnickem zaostávají; v určitých situacích však AST může představovat přijatelnou alternativu. Při rozhodování vám pomůže následující kontrolní seznam.

Můžete si odškrtnout všechny možnosti?

Pro účely této akce stačí základní porozumění obsahu.

AST produkuje nepřesnosti, které mohou vést k nedorozuměním a poškození dobrého jména organizátora či účastníků.

Na akci nebudou probíhat panelové diskuze nebo interaktivní výměny.

AST se nedokáže vypořádat s lidským faktorem – s interpersonální dynamikou, kulturně podmíněnými informacemi, s humorem a emocemi – a navíc reaguje se zpožděním.

Na akci se bude hovořit pouze „velkými“ jazyky v kombinaci s angličtinou.

AST nejlépe funguje při jazykových kombinacích s významným množstvím online zdrojů, do jejichž výzkumu a vývoje se cíleně investuje.

Kvalita zvuku bude vysoká a projevy srozumitelné.

Šum a hluk, nevyhovující audio vybavení a nezřetelná mluva negativně ovlivňuje kvalitu rozpoznání řeči, což je první fáze procesu AST.

Na akci bude stabilní internetové připojení a spolehlivý zdroj napájení.

AST nemůže vyjít z kabiny a přetlumočit projev konsektivně, když budete mít nedostatečnou šířku pásma nebo dojde k výpadku.

Na akci nebudou sdíleny žádné citlivé informace.

Míra ochrany důvěrnosti dat, dohledu a kontroly se liší podle toho, jaký nástroj AST používáte.

Máme ošetřeno omezení odpovědnosti za škodu a souhlas účastníků s používáním AI.

Kromě omezení odpovědnosti za škodu a souhlasu účastníků je potřeba zajistit soulad se všemi platnými právními předpisy ošetřujícími používání AI a ochranu dat.

Tento kontrolní seznam je prvním výchozím bodem. S řešením pro konkrétní akci Vám pomůže Váš tlumočnický nebo poskytovatel jazykových služeb.

Tento kontrolní seznam nepředstavuje právní radu. Právní otázky vždy konzultujte se svým právním poradcem.

Umělá inteligence a překlad: profesní vzdělávání, které dává smysl

Od ledna 2024 nabízí Jednota tlumočnicků a překladatelů (JTP) nový typ vzdělávacího programu – kurzy zaměřené na využití umělé inteligence v překladatelské praxi.

Kurzy vznikly ve spolupráci s doc. PhDr. Tomášem Svobodou, Ph.D., členem výboru JTP a ředitelem Ústavu translologie FF UK, jenž se dlouhodobě věnuje tématu překladových technologií. První kurz proběhl prezenčně v Praze v sobotu 13. ledna 2024 a položil základ celému vzdělávacímu cyklu.

Další proběhly hybridně online a po skončení každého z nich jsme všem účastníkům rozeslali dotazník zpětné vazby. Děkujeme všem za jeho vyplnění – právě z těchto odpovědí zde čerpáme údaje, grafy i citace.

Naším záměrem bylo vytvořit prostor, kde se mohou profesionálně bezpečně, srozumitelně a prakticky seznámit s tím, jak generativní nástroje mění překladatelské prostředí, jak je lze vědomě a především odpovědně využít, co od nich očekávat lze a co naopak raději nezkoušet.

Otevřené, přehledné a vstřícné

Tematicky se kurzy zaměřují na srovnání tzv. konvenčního strojového překladu na jedné straně a výstupů z tzv. generativní AI na straně druhé, na základy promptování a vyhodnocení kvality výstupů, ochranu dat a profesní odpovědnost.

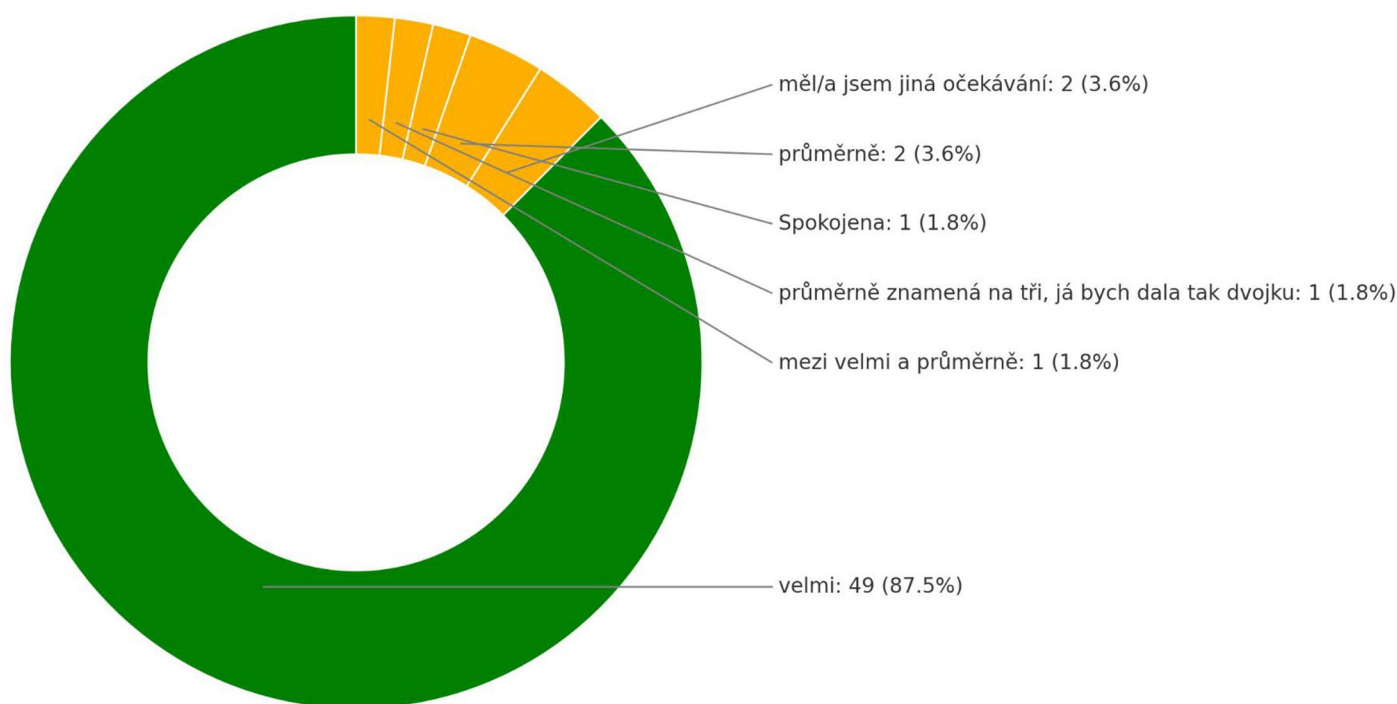
Na konci června 2025 jsme navíc ve spolupráci s Tomášem Svobodou připravili specializovaný kurz Trados Studio pro pokročilé s funkcemi AI – určený pro zkušené uživatele, kteří chtějí propojit tradiční CAT nástroje s novými možnostmi generativní inteligence.

V každém kurzu byl prostor pro diskusi, trénink a konkrétní aplikace. Účastníci oceňovali zejména praktickou rovinu, vstřícnost lektora a technické zajištění.

Co si účastníci skutečně odnášejí

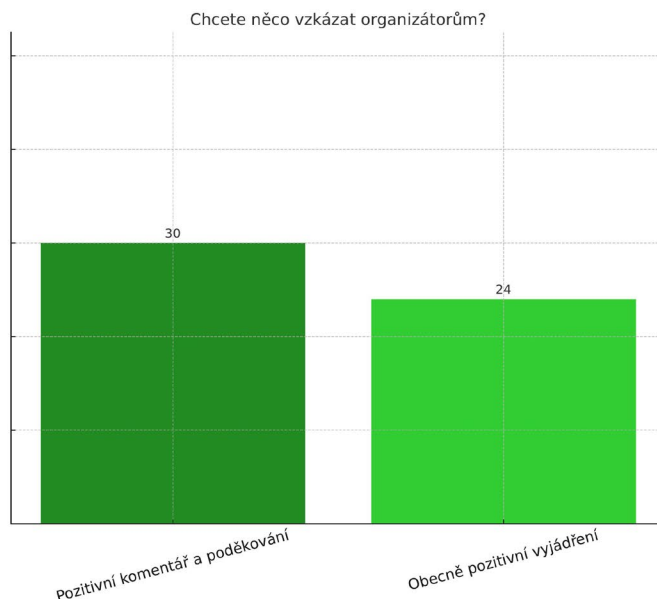
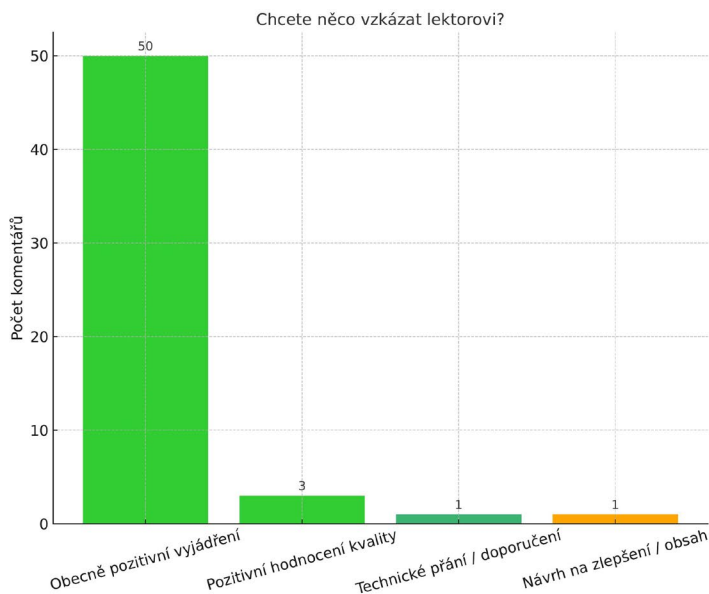
Z více než padesáti sesbíraných odpovědí vyplývá, že drtivá většina účastníků hodnotí kurz jako velmi přínosný:

Odpovědi na otázku: „Jak jste byli/y s kurzem spokojeni?“

Celkový počet odpovědí: 56

V doprovodných komentářích pro organizátory převažují slova jako „perfektní“, „profesionální“, „přehledné“ – často doprovázená poděkováním a přáním pokračovat.

Co říkají sami účastníci

Vzkazy lektorovi

„Zajímavá a podnětná prezentace.“

„Ďakujem ešte raz za výborný kurz. Všetky informácie boli podané jasne a zrozumiteľne.“

„Těším se na pokračování – třeba workshop s výměnou zkušeností.“

„Všechny informace byly přínosné a srozumitelné.“

„Zajímavé, milá prezentace.“

Vzkazy organizátorům

„Skvělá organizace, dodržování času, podávání přehledných informací.“

„Perfektní. Přehledné instrukce, připravenost, všechno klapalo.“

„Děkuji za výbornou organizaci a podporu během celého kurzu.“

„Organizace perfektní, díky!“

„Byla jsem moc spokojená, opravdu profesionální zajištění.“

V komentářích převažují slova spokojenosti a budoucího očekávání

Z komentářů účastníků jsme sestavili slovní mrak z výrazů, které se v komentářích vyskytují nejčastěji. Jsou to slova, která vyjadřují celkově pozitivní atmosféru a zároveň naznačují očekávání do budoucna.

Uvědomujeme si, že překladatelé jsou přirozeně minimálně o krok napřed: sledují svět z perspektivy několika jazyků a kultur, pracují napříč obory a pohybují se mezi institucemi i státy. Jsou zvyklí používat různé nástroje, orientovat se v odlišných pracovních prostředích a komunikovat s lidmi nejružnějšího vzdělání, profesního zázemí i sociálního postavení. Denně se setkávají s rozmanitými tématy – a před nástupem umělé inteligence rozhodně nezavírají oči.

Těší nás, že kurzy Umělá inteligence a překlad pro začátečníky i navazující pro mírně pokročilé už absolvovalo v loňském roce a letos celkem **178** účastníků. Velké díky patří Tomáši Svobodovi za jeho **čas**, energii a chuť podílet se na vzdělávání překladatelské komunity.

Další kurzy připravujeme na podzim 2025. Jejich termíny budou včas oznámeny na našem webu www.jtpunion.org a rozeslány ve Zpravodaji JTP.

EDITA JIRÁKOVÁ
organizátorka kurzu

V rámci nedávných přenosů ze summitu Trump-Putin na Aljašce přijala naše předsedkyně pozvání ČT okomentovat roli tlumočnicků u diplomatických jednání. Na skupinové fotografii dole Edita v popředí, zatímco tamti dva až v pozadí.

Inovace ve výuce překladových technologií

Úvodem

V oblasti výuky překladu¹ dlouhodobě panuje mezi odbornou veřejností shoda, že k této výuce nelze přistupovat odtrženě od profesní reality. V tzv. renneské deklaraci z r. 2013 se například uvádí: „My, představitelé ... univerzit, profesních sdružení ... a poskytovatelé jazykových služeb ... jsme pevně přesvědčení, že vzdělávání a profesní příprava překladatelů ... má probíhat jako součást akademických studijních programů s vazbou na profesní sféru. Tyto studijní programy by měly ... zajišťovat kontakt s poskytovateli jazykových služeb ..., anticipovat nové technologie a popřípadě je zapojit do výuky ...“.²

V aktuálním průzkumu mezi představiteli evropských magisterských programů specializovaných na výuku překladu bylo zjištěno, že nabídka překladových technologií v kurzech se stále rozšiřuje, výuka technologií je u většiny programů povinná a propojení s profesní sférou v této oblasti je stále intenzivnější.³

Proto je zapotřebí, aby výuka zejména neliterárního překladu odrážela skutečnost, že v překladové praxi

poslední dobou význam překladových technologií stále narůstá.

Koordinátoři výuky technologií jako futuristé

Koordinátor výuky překladu ve vysokoškolském prostředí, ať už působí kdekoli, musí sledovat publikační výstupy v celosvětovém měřítku, přičemž připomeňme, že jejich objem zejména v poslední době výrazně narostl. Kromě toho ale – s ohledem na složitost a pozvolnost akreditačních procesů a délku VŠ studia – musí též být i jakýmsi vizionářem či futuristou, který do jisté míry odhadne budoucí vývoj v dané oblasti. Do kurikula tak musí promítnout nikoli stávající stav technologií, ale očekávaný technologický vývoj, aby tak absolventi po dvou až pěti letech studia (navazující magisterské anebo bakalářské plus magisterské studium) nevstoupili do praxe se zastaralými vědomostmi a dovednostmi.

Výuka překladových technologií v ÚTRL

V tomto článku přiblížíme některé aspekty toho, jak se v poslední době vyvinula výuka překladových technologií na jednom konkrétním pracovišti, a to v Ústavu translatologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (ÚTRL).

Překladové technologie byly do povinného studijního plánu v ÚTRL

zařazeny od počátku desátých let 21. století, a to na bakalářském i magisterském stupni studia. Předtím probíhala jejich výuka v rámci výběrových seminářů. Od počátku byl kladen důraz na

nástroje počítačem podporovaného překladu (nástroje CAT) a postupem času i na problematiku strojového překladu. Kromě úvodních přednášek byly součástí studia vždy i semináře, kde si studující osvojovali práci s konkrétními softwarovými nástroji, např. Trados Studio. Již několik let je ústav členem programu RWS University (Trados Academic Partner Program), což pro studenty znamená, že získají plnou licenci tradosu na rok zdarma a skládají certifikační test na relevantní úrovni dovedností v tomto programu. Kromě toho studenti ÚTRL získávají i licenci konkurenčního programu Phrase a mohou porovnávat funkce obou řešení.

Magisterské studium se od bakalářského liší úrovní dovedností, jež si studující osvojí. V magisterském stupni pak je věnován zvláštní prostor i tzv. lokalizaci, opět zejména s důrazem na zapojení technologií v procesu překladu webových stránek, aplikací apod.

Již delší dobu se ve vývojářské komunitě hovořilo o potenciálu tzv. hlubokého učení (deep learning), o neuronových sítích a o tom, jaký dopad bude tento vývoj mít na profesi. Jedna z přednášek každý semestr tak byla nazvaná „Budoucnost překladatelské profese“ a pojednání se týkalo technologických aspektů (zlepšující se kvalita neuronového strojového překladu), ale i širších souvislostí (překladatel jako konzultant pro volbu technologického

¹ V článku se zabýváme především oblastí neliterárního překladu.

² OPTIMALE Declaration, prohlášení subjektů sdružených v evropském projektu Optimale 2014–2020, str. 2; dostupné zde: http://www.ltib.lv/wp-content/uploads/2013/07/Declaration_OPTIMALE_07-06-2013.pdf (překlad T. S.).

³ Rothwell, Andrew, Joss Moorkens a Tomáš Svoboda. Training in translation tools and technologies: Findings of the EMT survey 2023. arXiv. 2025. <https://arxiv.org/abs/2503.22735>.

řešení, význam jazykových a mezikulturních kompetencí, otázka posteditace ve srovnání s běžnou revizí, cenotvorba, dopad automaticky generovaného jazyka na vývoj češtiny, společenské dopady např. na výuku cizích jazyků atd.).

Zhruba od roku 2023 do hry vstoupila tzv. generativní umělá inteligence (genAI) a i zde bylo potřeba aktuální (a předpokládaný) vývoj reflektovat v učebním plánu kurzu. Do sylabu tak byla přidána témata týkající se překladových funkcí genAI a funkcí genAI nad rámec překladu. Na semináři se hovoří o základech technologie velkých jazykových modelů (LLM), o dostupných systémech a modelech, rozdílech mezi nimi a o výhodách a rizicích těchto řešení. Studenti se dále seznámí s nejnovějšími obecnými pravidly promptování a s postupy promptování (prompt engineering) konkrétně pro oblast překladu. Pracují s konkrétním systémem a modelem AI (dosud se jednalo o bezplatnou verzi ChatGPT) a srovnávají výstupy genAI s tzv. konvenčními překladači.

Pokud jde o funkce genAI nad rámec překladu, zde zohledňujeme možnosti těchto systémů v širším překladovém procesu: před překladem (např. analýza originálu, zpracování obrázků, extrakce termínů, customizace), během překladu (generování alternativního znění překladu, včetně úpravy stylové roviny výstupu, synonyma, omezení délky cílového segmentu) a po překladu (kontrola kvality, čísel). Stranou nezůstává integrace AI do nástrojů CAT. Na závěr se se studenty zamýšlíme nad možností naprogramovat si vlastního chatbota, přičemž vyučující zde sdílel své zkušenosti.

Jsmeme velice rádi za vstupy představitelů z praxe, v minulém akademickém roce se konkrétně jednalo o prezentace zástupců významných technologických společností (RWS, Phrase, STAR, Plunet), a to se zohledněním AI.

Zásadní důraz je ve výuce genAI kladen na kritický přístup k těmto technologiím a na rovinu profesní etiky; sem patří požadavek kontrolovat analytická vyjádření systémů genAI, důraz na zachování důvěrnosti údajů apod. Výuku pojmáme tak, aby představovala vyvážený poměr mezi přednáškou a semináři, aby tak byl dán prostor pro experimentování s těmito systémy a výměnu názorů a zkušeností.

Inovace z poslední doby ale nezahrnovaly jen zavedení tématu genAI. Od minulého akademického roku ve výuce též více akcentujeme projektové řízení a osvědčené softwarové nástroje v této oblasti – konkrétně systém Plunet, přičemž studenti i zde získávají zkušební verzi na rok zdarma.

Na praktické výuce v ÚTRL se bude nově podílet Mgr. Kryštof Herold, přičemž se studujícími bude moci sdílet i vlastní zkušenosti z oblasti práce s nástroji CAT a z oblasti lokalizace.⁴

Výhled do budoucna

Autor tohoto článku je přesvědčen, že lidský prvek v překladu je nezastupitelný, ať už kvůli správné interpretaci výchozího sdělení (nejde jen o slova) anebo kvůli tomu, aby odborník na překlad zvolil pro konkrétní zadání optimální postup, který může (ale nemusí!) zahrnovat technologické pomůcky, aby tak určil vhodný poměr zapojení člověka a technologií a výsledkem aby bylo dosažení komunikačního cíle v konkrétní situaci.

⁴ Zájemce o informace týkající se jiných pracovišť v ČR, kde se vyučuje překlad, odkazujeme např. na diplomovou práci Kláry Kopecké, *Kategorizace úprav strojového překladu při posteditaci: jazyková kombinace angličtina – čeština*, zejména oddíl „Výuka překladových technologií na univerzitách a vysokých školách“ (ÚTRL FF UK, 2021), dostupnou on-line. Práce však byla zpracována ještě před nástupem genAI.

Pokud jde o budoucí podobu výuky technologií, je zřejmé, že s rostoucím významem technologických řešení v překladatelském procesu je žádoucí, aby i studijní plány v oblasti překladatelství tuto realitu a předpokládaný vývoj reflektovaly v ještě intenzivnějším měřítku. Máme za to, že z hlediska tematického by bylo vhodné dále věnovat prostor např. automatickým metrikám hodnocení kvality strojového překladu, strojovému překladu na úrovni dokumentů („document-level MT“), (polo)automatizaci posteditace, specializovaným překladačům či dalším integrovaným softwarovým řešením, včetně dalších modelů genAI.

Taktéž ale bude potřeba rozšířit časový objem výuky věnované technologiím, kromě jazykově nespecifické výuky pak i ve vazbě na konkrétní vyučovanou jazykovou dvojici. Studenti ÚTRL již dnes část penza překladů v oblasti odborného překladu vypracovávají v nástrojích CAT; zde je však prostor pro větší zohlednění posteditace strojového překladu a jeho specifik pro dané oborové zaměření a jazykový směr překladu.

Závěrem

Výuka překladu je v ÚTRL koncipovaná tak, aby absolventi byli dobře připraveni na profesní realitu v okamžiku, kdy do ní vstupují. Ne vše je ale možné v době tvorby sylabů a přípravy výuky odhadnout. Hlavním vkladem, který si tak odnášejí, je – jak doufáme – povědomí o tom, že je potřeba se stále vzdělávat, dále citlivost pro témata profesní etiky a kritické myšlení.

doc. PhDr. Bc. TOMÁŠ SVOBODA, Ph.D.

ředitel Ústavu translatologie

Filozofické fakulty Univerzity Karlovy,

člen Pracovní skupiny pro překladové

technologie a AI v rámci Rady Evropského

magisterského programu v oboru překladatelství

(European Masters in Translation, EMT), garant

výuky překladových technologií v ÚTRL, vyučující

Otázky a odpovědi

Z akademických kruhů nám došel dopis s dotazy na činnost Jednoty tlumočnicků a překladatelů a Sekce právního a soudního tlumočení a překladu. Odpovídá Ina Maertens, mluvčí příslušné sekce.

Vaše otázky z velké části míří na období, které předcházelo vzniku sekce právního a soudního tlumočení a překladu, jež byla založena v roce 2024. Tehdy platily jiné právní předpisy upravující činnost soudního tlumočnicka a soudního překladatele (zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, včetně prováděcích předpisů).

V okamžiku, kdy píšu tuto odpověď, běží poslední rok přechodného období, jehož uplynutím všem soudním tlumočnickům a překladatelům jmenovaným podle uvedeného zákona stávající oprávnění zanikne a od 1. 1. 2026 budou činnost vykonávat pouze tlumočníci a překladatelé zapsaní podle zákona č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích.

Historicky tehdejší sekce soudních tlumočnicků zanikla, ke zrušení žádých souvisejících aktů JTP nedošlo,

ale v roce 2024 vzhledem ke zcela novému reáliím vznikla nová sekce se širším zaměřením a neomezující se pouze na soudní tlumočení a překlad.

Sekce a její účel

Sekce právního a soudního tlumočení a překladu byla založena podle čl. 11 Stanov JTP na ustavující schůzi dne 28. května 2024. Statut sekce je dostupný na webu JTP na odkaze: [Statut sekce právního a soudního tlumočení a překladu Jednoty tlumočnicků a překladatelů – JTP](#). Jednotlivé oblasti činnosti sekce jsou vyjmenovány ve statutu. V obecné rovině je cílem sekce především vytvořit prostor pro transformaci činnosti soudního tlumočnicka a soudního překladatele v prostředí nových technologií, zachovat hodnotu, kterou do této činnosti přináší člověk, a vytvořit prostor a podmínky pro vzájemnou podporu, profesní rozvoj a spolupráci tlumočnicků a překladatelů, kteří tuto činnost vykonávají nebo se o ni zajímají. Do sekce se může přihlásit každý člen JTP bez ohledu na to, zda je držitelem platného oprávnění ve smyslu zákona o soudních tlumočnících a soudních překladatelích. Sekce je rovněž otevřena spolupráci s univerzitami. Sekci je tedy třeba vnímat jako prostor pro profesní setkávání, sjednocení postupů a diskusi o legislativě.

Kontext

K dnešnímu dni je v Seznamu znalců, tlumočnicků a překladatelů ([Seznamy znalců, tlumočnicků a překladatelů – Justice.cz](#)) zapsáno celkem 2776 překladatelů a 2492 tlumočnicků. Z velké části se jedná o tytéž osoby, které mají jak překladatelské, tak tlumočnické oprávnění. Profesní komoru zřízenou ze zákona překladatelé a tlumočníci v České republice nemají, ale v rámci spolkové činnosti se někteří sdružují v profesních organizacích, například KST ČR, JTP, ASKOT atd. Významná část členů JTP vykonává také činnost soudního překladatele nebo tlumočnicka.

Digitalizace

JTP věnuje značnou pozornost překladatelským technologiím a ve spolupráci s Ústavem translatologie FF UK i odborníky z praxe pořádá řadu akcí věnovaných umělé inteligenci, nástrojům CAT atd. Důležitým aspektem činnosti sekce je to, že podporuje digitalizaci činnosti soudních tlumočnicků a překladatelů. Na půdě JTP se již několik let pořádají praktická dvoudenní školení, během nichž si soudní překladatelé mohou vyřídít elektronický podpis a naučit se vyhotovovat úkony v elektronické podobě. Na těchto školeních se používá metodika,

kteřá vznikla za účelem sjednocení praxe a byla konzultována s Odborem soudních znalců a tlumočnicků Ministerstva spravedlnosti ČR. Komunikujeme s orgány veřejné moci, šíříme osvětu a snažíme se prosadit větší využití úkonů v elektronické podobě. Jako mluvčí sekce jsem například členkou Expertní pracovní skupiny k autorizované konverzi dokumentů pod odborem služeb eGovernmentu Digitální a informační agentury.

Legislativa a zlepšení podmínek pro výkon činnosti soudních tlumočnicků a překladatelů

Sekce připravuje podklady pro Výbor JTP a Odborový svaz JTP na úseku soudně překladatelské činnosti (**Odborový svaz Jednota tlumočnicků a překladatelů**). OS JTP je členem Českomoravské konfederace odborových svazů, která je podle legislativních pravidel vlády povinným připomínkovým místem v rámci vnějšího připomínkového řízení. Prostřednictvím své odborové organizace tak má JTP možnost předložit své připomínky k projednávaným věcným návrhům předpisů, které mají dopad na profesní podmínky výkonu činnosti soudních překladatelů.

Sekce rovněž připravuje podklady pro komunikaci JTP s ústředními orgány státní správy všude tam, kde soudní tlumočníci a překladatelé naráží na překážky s přijímáním úkonů

v elektronické podobě, například s Ministerstvem vnitra a Ministerstvem zahraničních věcí ČR, nebo v jiných profesních záležitostech.

Tímto způsobem jsme například uplatnili připomínky k návrhu zákona o uznávání výsledků dalšího vzdělávání (veškerá stanoviska jsou dostupná ve veřejné části elektronické knihovny eKLEP) nebo k novele cizineckého zákona, v níž předkladatel navrhl nahradit soudní tlumočníky v pobytových řízeních tlumočením prostřednictvím technického zařízení.

Přímá komunikace s Ministerstvem spravedlnosti ČR jakožto dohledovým orgánem pro překladatelskou a tlumočnickou činnost probíhá především na půdě pracovní skupiny zřízené ministerstvem v roce 2021 (**Pracovní skupina pro tlumočnickou a překladatelskou činnost – Tlumočníci a překladatelé**). Za situace, kdy tlumočníci a překladatelé nemají profesní komoru zřízenou ze zákona, funguje tato tzv. aplikační skupina jako neformální poradní orgán, do kterého jsou jmenováni zástupci tlumočnicků mluvených jazyků a českého znakového jazyka z různých profesních sdružení.

V loňském roce sekci právního a soudního tlumočení a překladu nepochybně nejvíce zaměstnávala novela cizineckého zákona, v souvislosti s níž se v Praze uskutečnila návštěva prezidentky Mezinárodní federace překladatelů (FIT) paní Alison Rodriguez a jednání se zástupci Ministerstva kultury a Ministerstva spravedlnosti ČR.

Více o stanovisku FIT, které se podrobně zabývá situací v České republice, zde: **Mezinárodní federace překladatelů se důrazně staví proti českému návrhu na zavedení strojového tlumočení v cizineckých řízeních – JTP**.

Předsedkyně JTP Edita Jiráková, sama aktivní soudní tlumočnice a překladatelka, se zúčastnila jednání Výboru pro lidská práva a moderní technologie Legislativní rady vlády. JTP rovněž vypracovala analýzu situace v České republice v rámci výzvy mapující ohrožení kreativních profesí ze strany umělé inteligence, kterou vyhlásila zvláštní zpravodajka úřadu Vysokého komisaře OSN pro lidská práva pro oblast kulturních práv.

Spolupráce s KST

Spolupráce s KST nadále existuje a není důvod v ní nepokračovat. JTP v rámci spolupráce dokonce poskytuje KST zdarma na vzdělávací akce, valné hromady atd. sály v budovách, jejichž je JTP spoluvlastníkem, a dále poskytuje KST zdarma skladové prostory na půdě budovy, jejímž je spoluvlastníkem.

Zkušenosti z procesu novelizace tlumočnické legislativy navíc ukazují, že spolupráce překladatelských organizací je klíčem k prosazení jakýchkoli pozitivních změn, zatímco její absence postavení překladatelů oslabuje. Na mnoha dopisech adresovaných ministerstvům a dalším institucím jsou tak spolupodepsány JTP, KST ČR, ASKOT, ČKTZJ, OS JTP a další.

Albrecht Dürer:
Svatý Jeroným
ve studovně.

Doporučené smluvní podmínky pro tlumočení

1. Definice

Tlumočení rozlišujeme podle typů situací, prostředí a kontextů a podle toho, jaký druh či mód při něm používáme.

1.1 Konferenční tlumočení

Jde o tlumočení v mezinárodním konferenčním kontextu, na mezinárodních bilaterálních či multilaterálních setkáních a jednáních na vysoké úrovni.

Konferenční tlumočení probíhá ve dvou základních tlumočnických módech (druzích), a to jako tlumočení simultánní a tlumočení konsekutivní.

Při **tlumočení simultánním** – nazývá se také souběžné nebo **kabinové** – hovoří tlumočnický zároveň s řečníkem. K tomu potřebuje technické vybavení: kabinu, sluchátka, mikrofon. Posluchači jsou rovněž vybaveni sluchátkem, případně mikrofony. Na simultánní tlumočení je vždy nutné nasadit 2 tlumočnický na jeden jazykový pár, aby se mohli při práci střídat.

Konferenční **tlumočení konsekutivní** – následné, zvané též **vysoká konsekutiva** – se použije v případě, že není možné nebo vhodné použít tlumočnickou kabinu. Tlumočnický během vystoupení řečníka aktivně poslouchá, píše si poznámky a tlumočí teprve tehdy, když řečník dokončí určitý úsek své promluvy. V případě konferenčního tlumočení konsekutivního jsou rovněž potřeba dva tlumočnický, zvláště pak v případě celodenního nasazení.

1.2 Doprovodné tlumočení neboli liaison

Jde o tlumočení používané v menším kruhu osob, například při obchodních jednáních či v méně formálních kontextech. V případě **konsekutivního tlumočení** se tlumočí po kratších úsecích. Lze tlumočit i bez zápisu, většinou obousměrně, někdy se uplatní **tlumočení z listu**. Použít se může případně i šušotáž, tedy simultánní tlumočení bez techniky – šeptem, maximálně pro dva účastníky, nebo s přenosným šeptacím zařízením pro větší počet účastníků. Posluchači i tlumočnický jsou pak vybaveni sluchátkem, řečník a tlumočnický mají k dispozici mikrofon.

1.3 Tlumočení soudní

Jde o tlumočení v situacích, kde zákon vyžaduje nasazení jmenovaného soudního tlumočnický (např. u státního zástupce, na policii, u soudu). Ten používá zejména konsekutivní tlumočení nebo šušotáž.

1.4 Tlumočení komunitní

Jde o tlumočení v různorodých společenských kontextech, zejména pak na úřadech, policii (není-li vyžadováno

soudní tlumočení), v sociálních a zdravotnických zařízeních, ve vzdělávacích institucích apod. Komunitní tlumočení se vyznačuje interakcí mezi jedincem vystupujícím jako soukromá osoba a zástupcem (většinou veřejných) institucí a probíhá v rámci jedné sociální struktury, přestože účastníci komunikace mají odlišné jazykové a kulturní zázemí. Komunitní tlumočení probíhá převážně formou obousměrného (bilaterálního) konsekutivního tlumočení, po kratších logických úsecích, zvláštní důraz je kladen na kulturně-sociální aspekty komunikace.

Všechny výše uvedené typy tlumočení mohou probíhat i prostřednictvím technologií pro dálkový přenos (tlumočení na dálku neboli *remote interpreting*), přes platformy či formou videokonferencí.

2. Základní ustanovení

- 2.1 Svoji práci vykonává tlumočnický podle nejlepšího vědomí a svědomí a s veškerou řádnou odbornou péčí.
- 2.2 Všechny informace, které tlumočnický získal během tlumočnického výkonu nebo v souvislosti s ním a které nejsou prokazatelně veřejné povahy, se považují za přísně důvěrné.
- 2.3 Tlumočnický se při své činnosti řídí Etickým kodexem Jednoty tlumočnický a překladatelů.

3. Doporučené smluvní podmínky

- 3.1 Před každou tlumočnickou akcí uzavře objednatel s tlumočnickem smlouvu. Ta může být písemná, a to i neformalizovaná, tedy uzavřená na základě elektronické nebo ústní komunikace. Zejména v případě neformalizovaných a ústních smluv je nutné dbát na jasnou a srozumitelnou formulaci smluvních podmínek.
- 3.2 Činnost vykonávaná tlumočnickem je ve smlouvě vyčerpávajícím způsobem popsána. Nad rámec smlouvy není objednatel oprávněn požadovat od tlumočnický jinou činnost (písemný překlad, zápis z jednání, průvodcovské či organizační služby, společenské akce apod.), pokud se s tlumočnickem nedohodl jinak.
- 3.3 Nebylo-li ujednáno jinak, má tlumočnický právo odmítnout pracovat v prostředí nepřijatelném z fyzických, psychických, zdravotních nebo morálně-etických důvodů, v podmínkách nedůstojných nebo technicky nevhodných pro výkon profese.

4. Odstoupení od smlouvy

- 4.1 Tlumočník neodstoupí od smlouvy z jiných než zákonných důvodů (potvrzení lékaře o nemoci, vis major), pokud se předem s objednavatelem nedo-mluvil jinak. Po dohodě s objednavatelem za sebe může zajistit adekvátní náhradu.
- 4.2 Odřekne-li objednavatel činnost tlumočníka pro dobu dohodnutou ve smlouvě a za podmínek v ní uvedených, náleží tlumočnickovi dohodnutý hono-rář a dále všechny prokazatelně vzniklé náklady. Pokud objednavatel odstoupí od smlouvy v době 14–7 dní před konáním akce, doporučuje se storno poplatek ve výši 50 % honoráře. V případě zrušení akce méně než 7 dní před jejím konáním (včetně dne konání) hradí objednavatel 100 % honoráře.
- 4.3 Je-li zákazníkem agentura (anebo jiný zprostřed-kovatel), tlumočník má právo na úhradu honoráře bez ohledu na to, zda koncový zákazník agentuře zaplatil.

5. Pracovní podmínky tlumočníka

- 5.1 Pracovním dnem se rozumí 8 hodin včetně přestá-vek. Půlden znamená 4 hodiny včetně přestávek. Pra-čovní doba tlumočníka se stanovuje vždy jako půlden nebo celý den, stanovení pracovní doby dle hodin je přípustné jen ve zcela výjimečných případech.

Jestliže program počítá s prodlouženou pracovní dobou, případně se jedná o konferenci s výrazně vyšší náročností (vysoce odborně náročná konfe-rence, rychle čtené projevy, nemožnost dostateč-né přípravy apod.), je nutné posílit tým alespoň o jednoho tlumočníka v každém jazykovém páru. Tlumočníci mají nárok na úhradu přesčasových hodin za každou započatou hodinu práce.

- 5.2 Pro kabinové tlumočení musí být zajištěny pod-mínky uvedené v bodech 5.2.1 až 5.2.4. V opačném případě je tlumočník pro překážku v práci osvobo-zen od pracovního závazku. Závazky objednavatele přitom zůstávají zachovány.
- 5.2.1 Tlumočnickům musí být zajištěn přímý výhled do zasedacího sálu, na řečníka i předsednictvo, na promítací plátno a další audiovizuální pomůcky, případně dostatečně velké monitory zobrazující výše uvedené. To se týká i veškerého tlumočení prostřednictvím technologií pro dálkový přenos.
- 5.2.2 Tlumočnickům musí být zajištěna nerušená kvalita zvuku – jakýkoliv šum, echo, prolínání, výpadky apod. jsou nepřijatelné. To se týká i veškerého tlumočení prostřednictvím technologií pro dálkový přenos.
- 5.2.3 Tlumočnickům musí být zajištěn prostor umožňu-jící práci dvou až tří tlumočnicků v jedné kabině dle normy ČSN ISO 2603 730503 (Kabiny pro simultánní tlumočení – Obecné charakteristiky a vybavení).
- 5.2.4 V prostoru, kde pracují tlumočníci, musí být zajiš-těno kvalitní větrání (dle téže normy ISO výměna vzduchu sedmkrát za hodinu) a zvuková izolace od okolního prostoru.

- 5.2.5 Objednavatel zajistí tlumočnickům do kabin pitnou vodu.

- 5.3 Pro tlumočení na dálku je nezbytné zajistit kvalitní záběr na řečníka i na promítané materiály, syn-chronizaci zvuku s obrazem, a především kvalitní zvuk. Pro ten je u každého řečníka zásadní pevné internetové připojení, klidné prostředí, a přede-vším kvalitní sluchátka s integrovaným mikrofo-nem, případně externí mikrofon (tj. nikoli mikro-fon zabudovaný v počítači). V případě nekvalitního zvuku je tlumočník od pracovního závazku pro překážku osvobozen.

Před online tlumočením se doporučuje provést technickou zkoušku ve dnech předcházejících sa-motné akci; tato zkouška je tlumočnickům hrazena.

Dále je nezbytné ověření funkčnosti v den akce, nejpozději půl hodiny před začátkem.

6. Příprava

- 6.1 Objednavatel zašle tlumočnickovi nejpozději 3 dny před zahájením akce plné znění všech dostup-ných podkladových materiálů (program, protokol z předešlého jednání, referáty, písemné příspěvky, seznam řečníků), a to ve všech jazycích, v nichž bude tlumočník pracovat, případně mu sdělí, kde jsou tyto informace zveřejněny na internetu.
- 6.2 Neobdrží-li tlumočník předem kopie všech textů, jež budou na jednání čteny, a nebude-li mít možnost ponechat si je do konce jednání, případně pokud neobdrží včas podkladové materiály pro přípravu, bere objednavatel na vědomí, že kvalita tlumočnic-kého výkonu bude odpovídat těmto omezením.
- 6.3 Při tlumočení filmů, videozáznamů apod. je simul-tánní převod komentáře do jiného jazyka možný pouze za předpokladu, že se tlumočník může předem seznámit se záznamem nebo prostudovat komentářovou listinu před konferencí a číst ji během promítání, a pouze je-li zvuk přiváděn ze zesilovače projektoru kabelem do simultánního zařízení.
- 6.4 Objednavatel sdělí tlumočnickovi doplňující po-drobnosti o jednání a jméno zástupce organizáto-ra, na něhož se má obracet.

7. Trvalý záznam výkonu tlumočníka

Výsledek duševní činnosti tlumočníka je vyjádřen mluve-ným slovem, je určen výhradně k okamžitému poslechu. Jeho zvukový záznam bez předchozího smluvního souhla-su je nepřijatelný. K jakémukoliv užití a šíření nahrávky výkonu tlumočníka je třeba zásadně jeho svolení. Duševní vlastnictví tlumočníka zůstává zachováno. Objednavatel nese plnou odpovědnost za pořizování nepovolených zá-znamů třetími osobami. Tlumočník má nárok požadovat za nahrávání svého tlumočnického výkonu odměnu.

8. Doprava na místo výkonu činnosti

- 8.1 Objednavatel dopraví tlumočníka na místo výkonu činnosti co nejrychleji. Jestliže se tlumočník do-pravuje na vlastní náklady, objednavatel mu cestu uhradí. Při letu do zahraničí má tlumočník nárok

na letenku; nelze-li použít leteckého spojení, vzniká nárok na cestu vlakem v I. třídě. Po předchozí dohodě může tlumočník výjimečně souhlasit i s jiným řešením.

- 8.2 Čas strávený na cestě a prostoje se započítávají do pracovního nasazení. Během vícedenní pracovní cesty, ve dnech, kdy tlumočník dle programu netlu-
močí, se doporučuje honorář ve výši 50 % dohod-
nuté sazby.

9. Ubytování a stravování tlumočníka

- 9.1 Ubytování tlumočníka hradí objednavatel, a to v jednolůžkovém pokoji s příslušenstvím.
- 9.2 Objednavatel zajistí stravování tlumočníka nebo mu umožní dostatečnou přestávku na stravování a uhradí odpovídající diety.

Doporučené smluvní podmínky pro překlady, korektury, revize a posteditaci

1. Definice

1.1 Překlad

Překladem se pro účely tohoto dokumentu rozumí převod písemně zachyceného sdělení a následná kontrola textu stejným překladatelem. Revize a korektury druhým pře-
kladatelem nebo revizním pracovníkem se účtují zvlášť.

1.2 Revize

Revizí se rozumí kontrola překladu vypracovaného jiným překladatelem, s přihlédnutím k výchozímu textu. Objednavatel poskytne reviznímu pracovníkovi výchozí text. Pokud překlad vyžaduje revizi ve formě podstatně přepracovaného textu, doporučuje se použít hodinovou sazbu za každou započatou hodinu práce.

1.3 Korektura

Korekturou se rozumí jazykové opravy (pravopisu, pře-
klepů aj.) bez přihlédnutí k výchozímu textu.

1.4 Editace

Editace (redakční úprava) textu zahrnuje rozsáhlejší zmē-
ny, úpravu celých vět, úpravu textu na stanovenou délku,
opravu a sjednocování terminologie apod. Je možné použiť
vat hodinovou sazbu (za každou započatou hodinu práce).

1.5 Posteditace

Posteditací (redigováním) automaticky přeloženého textu se rozumí kontrola a úprava výstupu ze strojového překladače, a to (v souladu s normou ISO 17100) ve speci-
ficky k tomu určeném programu/prostředí (např. webové rozhraní), tedy mimo nástroj CAT.

Na překladatelskou, revizní, korektorskou či postedi-
tační činnost se níže v textu může souhrnně odkazovat
jako na překlad / překládání / překladový úkon.

2. Základní ustanovení

- 2.1 Svoji práci vykonává překladatel podle nejlepšího vědomí a svědomí a s veškerou řádnou odbornou péčí.
- 2.2 Všechny informace, které překladatel získal během překladačského úkonu nebo v souvislosti s ním a které nejsou prokazatelně veřejné povahy, se považují za přísně důvěrné.
- 2.3 Překladatel ctí zásady profesní etiky, mimo jiné v oblasti ochrany duševního vlastnictví. Používá-li při práci elektronické nástroje na zpracování textu, ujistí se, že jejich použití není v rozporu se zásadami ochrany dat. Řídí se přitom Etickým kodexem Jednoty tlumočnicků a překladatelů.

3. Doporučené smluvní podmínky

- 3.1 Není-li dohodnuto jinak, základem pro stanovení ceny za překladatelský úkon je normostrana (NS) cílového textu, tj. 1500 znaků bez mezer nebo 1800 znaků s mezerami. Účtuje se minimálně 1 NS. Překladatel a objednavatel se mohou domluvit také na jiném způsobu výpočtu, např. za NS výchozího textu, za řádku (60 znaků s mezerami), za slovo výchozího nebo cílového textu.
- 3.2 U překladů jazyků se znakovým písmem se vychází z rozsahu textu, který se určí dle hláskového písma (např. čeština).
- 3.3 Běžný časový rámec pro vypracování překladu je 8 NS překladu za jeden pracovní den. Den převzetí výchozího textu od objednavatele a den odevzdání překladu objednavateli se do tohoto limitu nepočítají.
- 3.4 U terminologicky náročných zakázek poskytne zákazník překladateli kontakt na konzultanta odborné terminologie.
- 3.5 Překlady, revize, korektury a editace se odměňují podle míry námahy, znalostí, důvtipu a pomůcek, kterých je zapotřebí k jejich vypracování. Běžná cena za překladatelský úkon se použije v případě, že výchozím textem je běžný, dobře srozumitelný, čitelný text v editovatelném souboru a že je požadován překlad ve standardním formátu a v běžném časovém limitu. V případě dlouhodobé spolupráce nebo náročnějšího úkonu se doporučuje úprava sazby, a to jako procentuální část ze základní sazby. Náročnost úkonu pak ovlivňují především následující hlediska:
- úzce specializovaný obsah,
 - špatně čitelný výchozí text (např. malé písmo, slabý nebo neostrý tisk, rukou psaný nebo opravený text, chybně nebo nekvalitně oskenovaný text, defektní formulace výchozího textu z hlediska gramatiky, stylistiky nebo smyslu),
 - text předaný na papírovém nosiči či v needitovatelném souboru,
 - složité formátování, které vyžaduje zvláštní úpravu (např. seznamy, tabulky),
 - náročná stylistická úprava (hlavně u projevů a jiných textů určených k veřejnému přednesu),
 - nastudování závazné terminologie a dodržování specifických procesních, stylistických či typografických požadavků, pokynů či příruček požadované zadavatelem,
 - reklamní texty,
 - odevzdání překladové paměti (TM),
 - expresní překlad (více než 8 NS/den, popřípadě krátká lhůta dodání),
 - překlad o víkendu, ve svátky,

- překlad ze zvukového a video záznamu,
- překlad prezentací.

U překladů v obtížně upravovatelných souborech (např. pdf, formátech aplikací MS PowerPoint, MS Excel a v aplikacích DTP) lze použít hodinovou sazbu za každou započatou hodinu práce.

- 3.6 U posteditace (redigování) strojového překladu (angl. zkratka MTPE) je rovněž vhodné použít hodinovou sazbu. Před přijetím zakázky se doporučuje seznámit se s kvalitou výstupu ze strojového překladače.
- 3.7 Při použití nástrojů počítačem podporovaného překladu (nástroje CAT) se doporučuje předem si dohodnout způsob výpočtu objemu překladu (např. údaj z textového editoru či nástroje CAT). V případě použití analýzy CAT pro stanovení cenové kalkulace nemusí být částečná shoda (fuzzy match) ani úplná shoda (perfect / exact match) důvodem ke snižování sazby.
- 3.8 Sestaví-li překladatel překladatelský tým, stává se vedoucím týmu. Za to mu náleží odměna za organizační práci. Není-li odměněn zadavatelem samostatně, může požadovat od kolegů až 10 % z jejich odměny.
- 3.9 Překladatelský úkon na pracovišti u zadavatele se zpravidla účtuje hodinovou sazbou. Zadavatel zajistí vhodné pracovní podmínky a technické vybavení.
- 3.10 Vytváření terminologického glosáře se účtuje hodinovou sazbou.
- 3.11 U zakázky většího rozsahu nebo u neznámého zákazníka je překladatel oprávněn požadovat před dodáním překladu zálohu, či u dlouhodobě probíhajících překladů sjednat postupnou fakturaci dílčích částí překladu. Pokud je zákazník v prodlení s úhradou zálohy nebo faktur za dílčí dodávky o více než 10 dnů, je překladatel oprávněn pozastavit dodávku služeb až do úplného vyrovnaní splatných závazků.
- 3.12 Je-li zákazníkem agentura (anebo jiný zprostředkovatel), překladatel má právo na úhradu honoráře bez ohledu na to, zda koncový zákazník agentuře zaplatil.
- 3.13 Odřekne-li objednavatel činnost překladatele pro dobu dohodnutou ve smlouvě a za podmínky v ní uvedených, musí uhradit překladateli dohodnutý honorář za již prokazatelně vypracovanou část překladu a dále všechny prokazatelně vzniklé náklady.

4. Charta překladatele

Práva a povinnosti překladatelů podrobněji stanovuje Charta překladatele (The Translator's Charter) vydaná profesní organizací FIT (Fédération Internationale des traducteurs / Mezinárodní federace překladatelů), jejímž je JTP členem. Dostupné (v EN/FR) zde: <https://en.fit-ift.org>.

Jak vypadají překladatelské bakalářské práce?

Kdykoliv jsem se během svého studia na Ústavu translatologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (ÚTRL FF UK) setkal s otázkou, na jaké téma vlastně píšu bakalářskou práci, nedokázal jsem na ni jednoduše odpovědět. Bakalářské práce na ÚTRL jsou totiž koncipovány naprosto odlišně než na většině ostatních humanitních oborů a spíše než na hledání odpovědí na výzkumné otázky se zaměřují na praktický aspekt oboru translatologie. Práce je povinně tvořena dvěma hlavními částmi. Studenti mají nejprve za úkol zvolit si autentický neliterární text v cizím jazyce, který ještě nebyl přeložen do češtiny. První část, a zároveň tedy polovinu práce (tj. 20 normostran) představuje překlad zvoleného textu do češtiny (zřídka a ve zvláštních případech může čeština být i výchozím jazykem). Druhá část práce je teoretičtější, a přibližuje se tak svou povahou typickým bakalářským pracím na jiných oborech. Studenti v ní analyzují originální text, představují hypotetickou překladatelskou zakázku, na jejímž základě pak volí metodu a cíl svého překladu, popisují problémy, se kterými se při překladu potýkali, a v neposlední řadě také obhajují svá překladatelská řešení

i zvolené překladatelské postupy. Psaním takové bakalářské práce si tak studenti nejen osvojí akademické psaní se všemi svými náležitostmi, ale také se naučí přemýšlet o překladu i jazyku do hloubky a ve větších souvislostech, jelikož vůbec poprvé během svého studia musejí překládat text o takové délce.

Přirozeně se při volbě výchozího textu studenti obvykle zaměřují na témata, která jim jsou z nějakého důvodu blízká. Já jsem si zvolil kapitolu z knihy *Warum es die Welt nicht gibt* současného německého filosofa Markuse Gabriela a blíže jsem ji charakterizoval a zanalyzoval v kapitole své práce o překladatelské analýze, a to zejména na základě modelu německé translatoložky Christiane Nord. Ve zkratce pojednává mnou zvolený populárně naučný filosofický text o tom, že svět jakožto jakési místo, v němž se vše nachází, neexistuje. Tento poznatek autor dokazuje pomocí různých příkladů z klasické i populární kultury a myšlenkových experimentů. Zároveň však Gabriel čtenáře odrazuje od nihilismu či zoufalství a ve svém závěru naopak optimisticky zdůrazňuje důležitost našich konkrétních zážitků a zkušeností, neboť ty jsou podle něj

pro nás mnohem významnější a konkrétnější než jakákoliv teorie o světě.

Po zvolení textu bylo potřeba stanovit si hypotetickou překladatelskou zakázku a metodu, tedy zkrátka představit si, za jakých okolností a v jakém kontextu by mohl být výsledný překlad publikován, a adekvátně tomu přizpůsobit překladatelské postupy. Jelikož v tomto případě nevychází celá kniha, nýbrž pouze jedna kapitola, určil jsem si, že překlad vyjde jako součást fiktivní populárně naučné publikace s názvem *Myšlení jednadvacátého století*. Ta si má klást za cíl představit čtenáři výběr současných myšlenkových směrů, přičemž jedním z nich je právě směr Markuse Gabriela. Co se metody překladu a překladatelských postupů týče, vycházel jsem převážně z teoretiků Jiřího Levého a Antona Popoviče a snažil jsem se docílit iluzionistického překladu dle Levého, tedy toho, aby měl čtenář pocit, že nečte překlad, nýbrž originál. Tuto mou snahu o to, aby výsledný překlad zněl přirozeně, však podkopával protichůdný požadavek dodržovat definovanou terminologii.

Ve snaze o jednoznačnost a pochopitelnost předkládaných argumentů autor pracuje s termíny, které mnohdy striktně definuje a které by se za jiných

okolností za termíny vůbec nepovažovaly. Konkrétně například na úvod textu autor definuje slova *existence* nebo *svět* – výrazy, jež se v textu neustále opakují – a tím značně omezuje svobodu překladatele a možnost používat místo nich jakákoliv synonyma. Dále se v textu odkazuje na jiné filosofy a jejich vlastní termíny, ať už se jedná o citace klasiků, jako byli M. Heidegger, G. Hegel, Thalés z Milétu či I. Kant, u nichž bylo možné si termíny vypůjčit z vydaných českých překladů, anebo o citace modernějších, do češtiny (v době mého překladu) dosud nepřeložených filosofů jako např. W. Hogrebe, T. Nagel a M. Scheler, které bylo potřeba standardně přeložit a v průběhu textu opět dodržovat. Také je pozoruhodné, že autor pracuje s vlastními neologismy. Nejvýznamnější z nich je kompozitum *Sinnfeld* (v mém překladu *smyslové pole*), na jehož základě autor utváří další výrazy (např. *Sinnfeldontologie* – *ontologie smyslových polí* nebo *Sinnfeldwechsel* – *změna smyslového pole*). Výraz *Sinnfeld* se navíc v originálním textu pojí s jinak běžným slovesem *erscheinen* – *jevit se*, které však v tomto případě nabývalo terminologické povahy. Překlad filosofické terminologie jsem pro ověření správnosti konzultoval s prof. Kolmanem z Ústavu filosofie a religionistiky FF UK. Zároveň jsem si průběžně utvářel glosář s termíny a jejich definicemi, což mi značně pomohlo jak s porozuměním textu, tak i s konzistentním překladem. Vedle filosofie se v textu nacházejí také termíny z jiných věd, avšak jejich překlad příliš velkou výzvu nepředstavoval, neboť se jedná o výrazy poměrně známé a rozšířené jako např. *Higgsfelder* (*Higgsova pole*), *Pythagoras-Baum* (*Pythagorův strom*), *Sierpiński-Dreieck* (*Sierpiňského trojúhelník*), *Frühe Neuzeit* (*raný novověk*), *spanische Inquisition* (*španělská inkvizice*), *Gegenstandsbereich* (*předmětná oblast*) apod.

Kromě terminologie jsem se na lexikální a stylistické úrovni zabýval také překladem různých německých kompozit a frazémů. V textu se nachází několik kompozit, která lze interpretovat několika různými způsoby, a překladatel se tak musí rozhodnout pro některé z možných řešení. Například výraz *Weltproblem* se většinou překládá jako *světový problém*, nicméně já jsem s přihlédnutím ke kontextu zvolil nezvyklý překlad *problém se světem*. Podobně problematické je kompozitum *Bewegungszyklus*, které autor užívá při popisu filmu *Kostka* (1997). Pro správnou interpretaci jsem film zhlédl a výraz ve výsledku přeložil jako *vzorec, podle kterého se místnosti cyklicky pohybují*. V neposlední řadě stojí za zmínku také slovo *Sinnfeldoberfläche*, které

spolu s celou větou, v níž se nachází, názorně ilustruje abstraktní charakter textu:

Denn nur wenn sich die Sinnfelder in nichts voneinander unterschieden, gäbe es eine glatte Sinnfeldoberfläche – ein unendlich verschachteltes, unendlich großes Fliegenauge.

V tomto případě jsem výraz doslovně nepřeváděl, ale pouze do věty převedl jeho ilustrativní funkci:

Neboť pouze pokud by se smyslová pole od sebe ničím nelišila, tvořila by dohromady jedno hladké, nekonečně do sebe vnořené, nekonečně velké muší oko.

Co se frazeologie týče, kodifikovaný frazém *jemandem Kopfzerbrechen bereiten* jsem jednoduše nahradil českým *lámat si hlavu s něčím* a úsloví *eines ist keines* jsem na základě výsledků v korpusu přeložil jako *jeden není nic*. Více pozornosti si však zaslouhuje metafora *Windung der Reflexionsschraube* ve větě:

Ich hoffe, Sie gestatten mir noch eine weitere, kleine Windung der Reflexionsschraube.

V zájmu zachování funkce slovního obratu, a abych docílil co nejpodobnějšího obrazu, jsem se snažil ve svém překladu ponechat aspekt přemýšlení i otáčení šroubu, takže mé řešení vypadá následovně:

Doufám, že mi dovolíte ještě jednou trochu potrénovat naše mozkové závit.

Podobně kreativnější řešení byla potřeba i při překladu různých jazykových hříček. Autor například krátce zmiňuje televizní seriál *Seinfeld* a upozorňuje na podobnost jeho názvu s německým výrazem *Sinnfeld*:

Wie die geniale US-amerikanische Fernsehserie Seinfeld (ja, die Namensähnlichkeit zu Sinnfeld ist kein Zufall) uns gelehrt hat, (...).

V češtině tato podobnost však nefunguje, a tak bylo třeba kromě názvu seriálu náležitě upravit také závorku:

Jak nás naučil geniální americký televizní seriál Show Jerryho Seinfelda (podobnost jména s německým výrazem pro smyslové pole Sinnfeld není žádnou náhodou), (...).

Na jiném místě si autor pohrává s víceznačností předložky *über*, která se v následujícím úseku pevně pojí se slovesem *nachdenken* a zároveň plní funkci místní předložky *nad*:

Jeder Gedanke über die Welt ist ein Gedanke in der Welt. Wir können nicht von oben herab über die Welt nachdenken und können deswegen wortwörtlich nicht über die Welt nachdenken.

Ve snaze o zachování této jazykové hříčky jsem ve svém překladu využil toho, že české sloveso *přemýšlet* se může pojit také s předložkou *nad*, a tak mé řešení vypadá následovně:

Každé přemýšlení nad světem je přemýšlení ve světě. Nemůžeme přemýšlet

nad světem z místa nad ním, a tudíž nemůžeme doslova nad světem přemýšlet.

Z čistě jazykového hlediska jsem se ve svém odborném komentáři věnoval také překladu německého pasiva a zájmena *man*, které jsem do češtiny povětšinou převáděl aktivním rodem. Okomentoval jsem také překlad modálních sloves nebo ustálených verbominálních spojení (FVG), z nichž mě překvapilo spojení [*das Sinnfeld*] *in Anschlag bringen*. To jsem nakonec s pomocí rodilého mluvčího přeložil jako *vyvolávat [smyslové pole]*. Dále jsem se zabýval také překladem větných celků z hlediska délky a tematicko-rematické posloupnosti.

S ohledem na hypotetickou zakázku bylo nutné uvědomit si rozdíly mezi znalostmi, které od čtenářů očekávaly originál a překlad. Tyto presupozice jsem okomentoval v části pojednávající o pragmatické rovině textu a rozdělil jsem je do čtyř kategorií: Do první kategorie jsem zařadil znalosti z oblasti filosofie, druhá kategorie se týkala kulturních znalostí, přičemž v jejich případě bylo při překladu nutné srovnávat rozdíly mezi znalostmi německého a českého čtenáře. Třetí kategorií tvořil všeobecný rozhled, tedy jisté znalosti fyziky, matematiky, logiky, historie a různých dalších věd (viz část o terminologii výše), a do čtvrté kategorie jsem pak zařadil informace, které se čtenář dozvěděl z předchozích kapitol knihy. Tyto bylo opět nutné čtenáři překladu jistým způsobem doplnit, jelikož měl k dispozici pouze jednu kapitolu.

Do filosofických presupozic jsem zařadil jména osobností jako I. Kant či M. Heidegger, které pokládám za obecně známé, a tudíž jsem necítil potřebu je českému čtenáři jakkoliv blíže představovat. Co se kulturních presupozic týče, autor v textu zmiňuje například kolínský karneval (*Kölner Karneval*), který jsem přeložil jako *karneval v Kolíně nad Rýnem*, abych předešel záměně s českým Kolínem. Dále bylo potřeba vyřešit překlad části pojednávající o americkém televizním seriálu *Schweine im Weltall* (v angl. *Pigs in Space*, v mém překladu *Prasata ve vesmíru*), který se narodil od Německa u nás nikdy nevysílal ani nebyl přeložen do češtiny. Autor popisuje jednu epizodu tohoto seriálu a tvrdí, že lidé právě nejsou žádná prasata ve vesmíru. Při překladu této části bylo potřeba nejen správně pochopit popis různých scén, ale také zachovat některá hravá vlastní jména. Pro lepší představu děje jsem epizodu tedy nejprve zhlédl a následně jsem vesmírnou loď *Schweinedreck* přeložil jako *Sviňtrek a tödlíče Naschwellen* jako *smrtící mlsvlňy*.

U všeobecného rozhledu jsem mezi německým a českým čtenářem významné rozdíly nepředpokládal, takže překlad terminologie z ostatních věd byl poměrně bezproblémový. Oproti tomu bylo potřeba do překladu výrazněji zasahovat tam, kde se autor spoléhal, že čtenář už byl s některými koncepty seznámen v předchozích kapitolách. Podle hypotetické zakázky by totiž přeložená kapitola měla být samostatným a kompletním textem, nicméně v původní německé kapitole by čtenář například definici zásadního výrazu *Sinnfeld* hledal marně. Autor tento koncept popsal a vymezil již v dřívějších kapitolách, a tak jsem si tuto definici termínu *Sinnfeld* vypůjčil. Pokusil se ji co možno nepřirozenějším způsobem vložit k jeho první zmínce v překládané kapitole, tedy na samotný úvod textu. Zatímco úvodní věta originálu zní takto:

Greifen wir zuerst unsere erste große Erkenntnis, die Gleichung der Sinnfeldontologie, auf

Existenz = Erscheinung in einem Sinnfeld

Úvod mé přeložené verze vypadá následovně:

Začneme tím, že navážeme na jedno velké poznání z mé knihy Warum es die Welt nicht gibt, tedy na rovnici ontologie smyslových polí:

existovat = jevit se ve smyslovém poli přičemž

smyslové pole = základní ontologická jednotka, tedy místo, kde se vůbec něco může jevit

Zároveň autor v originále čtenáři připomíná naše první velké poznání (*unsere erste große Erkenntnis*), což bylo samozřejmě nutné také upravit. Doplnit zdůvodnění této „rovnice“ by bylo podle mě příliš rušivé a zdlouhavé, proto jsem ve svém překladu uvedl pouze odkaz na místo v originální knize, kde se zdůvodnění nachází.

Na jiném místě autor naopak odkazuje na následující kapitolu, kterou však čtenář také nemá k dispozici:

Im nächsten Kapitel werden wir sehen, dass es nicht darum geht, die Wissenschaften oder gar ihre Objektivität zu untergraben.

Zde jsem se rozhodl odkaz jednoduše vynechat a pro lepší návaznost doplnit na jeho místo příslovce *přitom*:

Přitom nejde o to podkopat vědy, nebo snad jejich objektivitu.

V neposlední řadě stojí za zmínku také myšlenkové experimenty, o které se autor v textu mnohdy opírá a které představují zcela odlišné, ale stejně tak obtížné překladatelské výzvy. Názornou ukázkou takových abstraktních úvah (a zároveň jisté hry s jazykem) je následující úryvek, v němž hraje důležitou roli negace, neboť pojednává doslova o ničem:

Manchmal wird dieses Problem auch damit in Verbindung gebracht, dass wir vom Nichts nichts aussagen können. Wenn wir vom Nichts etwas aussagen, setzen wir scheinbar sowohl voraus, dass es existiert, als auch, dass es etwas

Bestimmtes, eben das Nichts, ist. Damit hätten wir das Nichts aber verfehlt, denn es ist weder irgendetwas Bestimmtes, noch existiert es. Das Nichts scheint allenfalls dasjenige zu sein, das wir »erfassen«, wenn wir nicht denken, was natürlich bedeutet, dass wir es gedanklich nicht erfassen können. Doch damit haben wir schon wieder einiges über das Nichts ausgesagt, so dass sich die Frage stellt, ob es nicht doch etwas ist.

Zde stojí za povšimnutí, že díky pravidlům německého pravopisu, podle kterých se substantiva píší s velkým počátečním písmenem, může autor jednoduše rozlišovat mezi výrazy *nichts* (zájmeno *nic*) a *Nichts* (*nic* jakožto podstatné jméno). V češtině jsem se tento rozdíl pokusil nahradit tím, že jsem slovo *nic* v roli podstatného jména zvýraznil kurzívou a rovněž jsem při první zmínce zdůraznil, že se mluví „o ničem

jako takovém“. Zároveň bylo možné rozdíl mezi těmito výrazy zdůraznit pomocí rozdílu v negaci mezi oběma jazyky. Jelikož čeština standardně tvoří dvojí zápor, zatímco němčina užívá zápor jednoduchý, použil jsem v češtině jednoduchý zápor tam, kde se mluvilo o substantivu *nic* (srov. např. *nemůžeme nic říct* a *nic je nanejvýš tím*), a v případě zájmena *nic* jsem volil standardní dvojí zápor. Můj výsledný překlad tohoto odstavce tedy zní následovně:

Někdy bývá tento problém uváděn do souvislosti také s tím, že o ničem jako takovém nemůžeme nic říct. Mluvíme-li totiž o ničem, zřejmě předpokládáme, že jednak existuje a že jednak je něčím konkrétním, tedy právě ničím. Tím bychom ale minuli podstatu toho nic, neboť ani není něčím určitým, ani neexistuje. Zdá se, že nic je nanejvýš tím, co „zachytíme“, když nemyslíme, což samozřejmě znamená, že ho v myšlenkách zachytit nemůžeme. A přeci jsme tímto o ničem opět něco řekli, což vede k otázce, jestli náhodou přece jen něčím není.

V textu obecně nacházíme škálu odkazů na různá současná i klasická literární díla, jakož i na kinematografii. Vedle thrilleru *Kostka* a loutkového televizního seriálu *Prasata ve vesmíru* autor zmiňuje soundtrack k filmu *Magnum* (1999), popisuje scénu z filmu *Útěk z Planety opic* (1971), vkládá do textu dvě Rilkeho básně, cituje pasáž z díla Jeana Paula, odkazuje se na termíny a teorie mnoha filosofů od starověkého Thalety, přes novověkého Kanta až po současného Nagela a samozřejmě si neodpustí ani zmínku o Goethovi.

Během psaní své bakalářské práce jsem si tedy poprvé ve větší míře vyzkoušel, že překládat skutečně neznámá jen vyhledávat ve slovníku a v korpusech, ale také mluvit s odborníky a rodilými mluvčími, pátrat po odkazovaných knihách a jejich případných překladech, a mnohdy dokonce také sledovat filmy a seriály. Za největší osobní přínos své práce tak pokládám právě to, že jsem se mohl zcela ponořit do překládaného textu a snažit se co možná nejlépe porozumět, co se autor čtenáři snaží předat a proč.

Bc. LUKÁŠ CHROMÍK

Užší nominace na Cenu Josefa Jungmanna za rok 2024

Porota Obce překladatelů ve složení Alice Flemrová (předsedkyně), Šárka Grauová, Hana Kosáková, Radek Malý a Viola Somogyi oznámila **užší nominace na Cenu Josefa Jungmanna za rok 2024**, do níž zařadila 15 děl.

Slavnostní vyhlášení ceny proběhne **7. 10. 2025 od 17.00** v pražském Goethe-Institutu.

1. Arenas, Reinaldo: *Barva léta*, přeložil **Jiří Holub**, Argo (španělština)
2. Aydemirová, Fatma: *Džinové*, přeložila **Viktorie Hanišová**, Host (němčina)
3. Bennett, Arnold: *Ženský román*, přeložila **Zuzana Šťastná**, Academia (angličtina)
4. Desportes, Virginie: *Život Vernona Subutexe 3*, přeložila **Petra Zikmundová**, Garamond (francouzština)
5. Euripidés: *Médea*, přeložili **Petr Borkovec a Matyáš Havrda**, Národní divadlo moravskoslezské (starořečtina)
6. Gospodinov, Georgi: *Časokryt*, přeložil **David Bernstein**, Argo (bulharština)
7. Grimmové, bratři: *Pověsti bratří Grimmů*, přeložila **Ruth J. Weiniger**, Vyšehrad (němčina)
8. Irving, John: *Poslední lanovka*, přeložil **Štěpán Jindra**, Odeon (angličtina)
9. Kuangová, R. F.: *Nažluto*, přeložila **Daniela Orlando**, Host (angličtina)
10. Leskov, Nikolaj: *Až se hnou vody*, přeložil **Jan Machonin**, Academia (ruština)
11. Lovrenski, Oliver: *Když nám bylo miň*, přeložil **Václav Křenek**, Paseka (norština)
12. Rushdie, Salman: *Nůž*, přeložila **Martina Neradová**, Paseka (angličtina)
13. Saisio, Pirkko: *Trýzeň*, přeložil **Michal Švec**, Host (finština)
14. Schwitters, Kurt: *Anna Poupě*, přeložil **Pavel Novotný**, Rubato (němčina)
15. Wei-ger, Tong: *Letní deště*, přeložila **Pavla Krámská**, Mi:Lu (čínština – Tchaj-wan).

31. ročník Cen Františka Filipovského za dabing - nominace 2025

Vyhlášení výsledků proběhne tradičně o třetí zářijové neděli (20. 9.) v Přelouči

Cena FF za překlad a úpravu dabovaného audiovizuálního díla

uděluje Jednota tlumočnicků a překladatelů za příspěví Obce překladatelů

- film Eric (Eric), překlad Vojtěch Kostiha, dialogy Radka Příbyslavská, vyrobilo Studio Virtual
- film Lup (Loot), překlad Alžběta Šachová, dialogy Veronika Veselá, vyrobila Česká televize
- film Milá Olivie (To Olivia), překlad Zuzana Josková, dialogy Vladimír Žďánský, vyrobila Česká televize

Cena FF za nejlepší mužský herecký výkon v dabingu

- Miroslav Hanuš za roli Roalda Dahla ve filmu Milá Olivie (To Olivia), vyrobila Česká televize
- Pavel Šrom za roli Roberta Poutifarda ve filmu Pan učitel vrací úder (Les Vengeances de Maître Poutifard), vyrobila Tvůrčí skupina Josefa Petráska
- Jan Šťastný za roli Vincenta Andersona/Erica ve filmu Eric (Eric), vyrobilo Studio Virtual

Cena FF za nejlepší ženský herecký výkon v dabingu

- Dagmar Čárová za roli Nancy Stokesové ve filmu Hodně štěstí, pane Veliký (Good Luck to You, Leo Grande), vyrobila FTV Prima
- Dana Černá za roli Rosalee ve filmu Nepřátelé (Hostiles), vyrobila Česká televize
- Kateřina Winterová za roli Patricie Nealové ve filmu Milá Olivie (To Olivia), vyrobila Česká televize

Zvláštní cena poroty za dětský herecký výkon v dabingu do 15 let věku dítěte „kouzelný prsten“

- Anděla Jirotková za roli Lampie v seriálu Lampie (Lampje), vyrobila Česká televize
- Jolana Jirotková za roli koťátka Bitsy v seriálu Superčiči (Superkitties), vyrobilo studio Soundgate s. r. o.
- Barbora Mašlová za roli Tessy Dahlové ve filmu Milá Olivie (To Olivia), vyrobila Česká televize

Cena FF za mimořádné dabingové zpracování audiovizuálního díla

- film Lup (Loot), režie Veronika Veselá, vyrobila Česká televize
- film Návrat hrdiny (Le Retour du héros), režie Petr Pospíchal, vyrobila Česká televize
- film Milá Olivie (To Olivia), režie Vladimír Žďánský, vyrobila Česká televize

Cena FF za dabingové zpracování tv seriálu

- seriál Gentlemani S1 (The Gentlemen), režie Jakub Hejdlánek, vyrobila DW Agentura s. r. o.
- seriál Kafka (Kafka), režie Martin Velda, vyrobila Česká televize
- seriál Matky Tučňáků (Matki pingwinów), režie Daniel Košťál, vyrobila společnost Iyuno Czech Republic

Cena FF za dabingové zpracování televizních nebo filmových snímků animované a dětské tvorby

- film Kung Fu Panda 4 (Kung Fu Panda 4), režie Kateřina Březinová, vyrobila společnost LS Productions s. r. o.
- film Lampie (Lampje), režie Miriam Chytilová, vyrobila Česká televize
- film V hlavě 2 (Inside Out 2), režie Vladimír Žďánský, vyrobilo Studio Virtual

Cena Františka Filipovského za zvuk dabingu

- film Mufasa: Lví král (Mufasa: The Lion King), zvuk Guilermo Teillier, Pavel Dvořák, vyrobilo Studio Virtual
- seriál Návrat hrdiny (Le Retour du héros), zvuk Petr Posolda, vyrobila Česká televize
- film Vynálezce (Léo, la fabuleuse histoire de Léonard de Vinci), zvuk Zdeněk Mahdal ml., Tomáš Krchlík, vyrobila Tvůrčí skupina Josefa Petráska

Pozvánka na podzimní jeronýmský výlet do Nelahozevsi

Letošní podzimní jeronýmský výlet se uskuteční v sobotu 13. září. Tentokrát si pojedeme prohlédnout zámek v Nelahozevsi, považovaný za jednu z nejvýznamnějších pozdně renezančních staveb v Čechách. Nachází se v něm také rodová lobkowiczská sbírka umění.

Náš vlak vyjíždí z Masarykova nádraží v 8:41, je do něho možno rovněž přistoupit i ve stanicích Praha-Bubny (8:45), Praha-Podbaba (8:50) nebo Praha-Sedlec (8:53). Majitelé lítačky si koupí jízdenku ze stanice Praha-Sedlec do stanice Nelahozeves-zámek; plná jízdenka stojí 59 Kč, seniorská 29 Kč. Výhodnější je zakoupit si k lítačce jízdenku na 3 pásma (ta stojí 30/15 Kč). Abychom se nezdržovali u pokladny zámku, vyberu již ve vlaku vstupné. Proto prosím, abychom pokud možno všichni nastoupili do předposledního vagonu. Do Nelahozevsi dojedeme v 9:26.

Z vlakové zastávky půjdeme rovnou do zámku. Komentovaná prohlídka je

tam objednaná na 9:45, trvá asi hodinu a vstupné činí pro dospělého 180 Kč, snížené (senior, student) 150 Kč; jsou to ceny se skupinovou slevou. Po prohlídce se můžeme krátce občerstvit v bistro u nádraží nebo v Marině na břehu Vltavy.

V Nelahozevsi se také nachází Památník Antonína Dvořáka, s jeho návštěvou však v rámci našeho výletu nepočítáme. Případní zájemci se mohou po prohlídce zámku od nás odloučit a památník navštívit.

Kdo by chtěl z Nelahozevsi odjet, má přímé spojení do Prahy osobním vlakem v 12:29, 13:28, 14:28 atd.

S ostatními půjdeme po červené značce podle Vltavy do Kralup, kde v cca 13 hod. poobědváme v nám již známé restauraci U Kohouta (<http://restauraceukohouta.cz/>). Jsou to pouhé 3 km, takže nepůjdeme ani hodinu. Z Kralup do Prahy je možno jet rychlíkem (s lítačkou lze koupit jízdenku

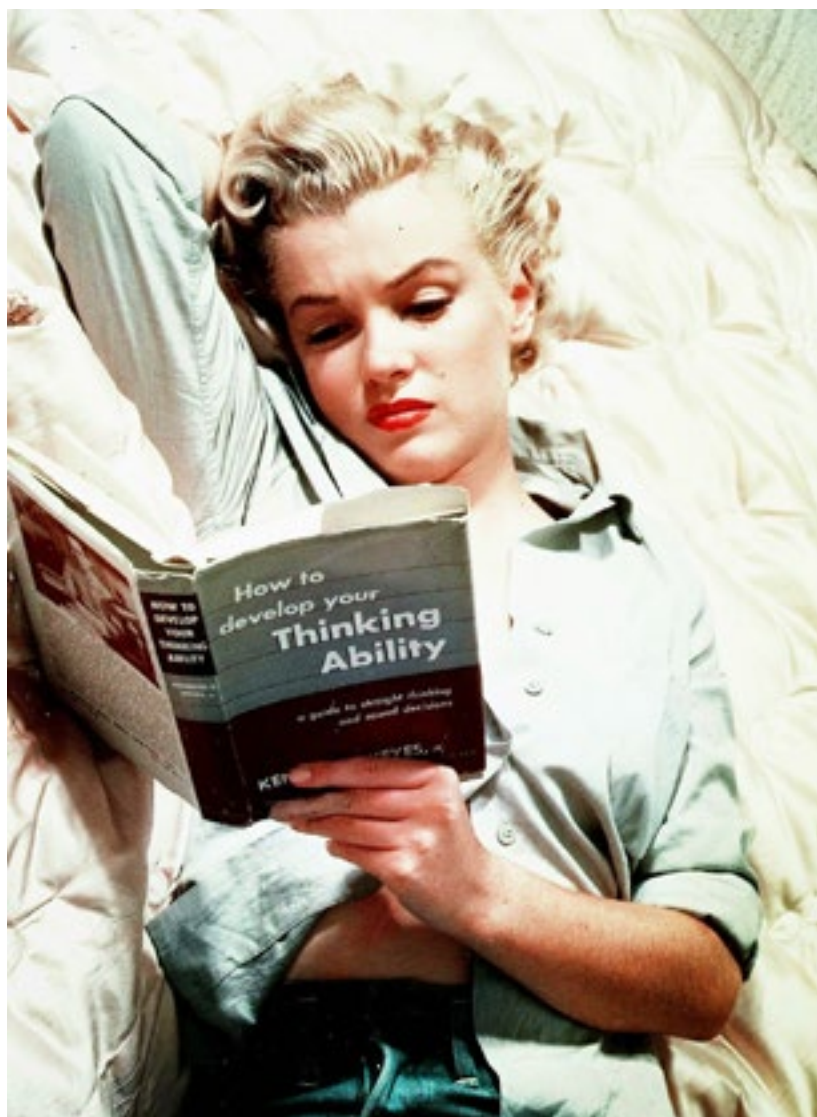
do stanice Praha-Podbaba) ve 12:40 nebo 14:40 na hlavní nádraží; cesta trvá 32 minut. Častěji jezdí osobní vlaky na Masarykovo nádraží (s lítačkou jízdenku do stanice Praha-Sedlec): 12:42, 13:12, 13:42, 14:12, 14:42; cesta trvá 35 minut. I zde je možno zakoupit pásmovou jízdenku – 3 pásma.

Turisté budou po obědě pokračovat po zelené značce, a to opět podle Vltavy buď do Dolan, což je z Kralup 4,6 km (osobní vlaky do Prahy jedou 14:15, 14:45, 15:15, 15:45) nebo až do Libčic, což je z Kralup 7,7 km (14:18, 14:48, 15:18, 15:48). Z Dolan nebo z Libčic lze koupit pásmovou jízdenku na 2 pásma.

Pokud Vás cíl našeho výletu zaujal, jste srdečně zváni. Bude třeba upřesnit počet rezervací v restauraci U Kohouta, proto prosím, aby se mi zájemci nahlásili.

ALENA ŠOURKOVÁ
alena.sourkova@tiscali.cz

Dále vyšlo (nebo vyjde)...

Anglický slovníček. 2. vyd. Říčany: Nakladatelství Sun, 2024. ISBN 978-80-7687-477-0.

Atlas nářečí českého jazyka – nominativ a akuzativ plurálu životných maskulin / Martina Ireinová, Vít Voženilek, Jakub Koníček. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2025. ISBN 978-80-244-6561-6 (brož.), 978-80-244-6562-3 (váz.).

Filologické studie 2025: politický jazyk, propaganda a škola / Lenka Rozboudová, Radka Holanová, Pavla Chejnová. 1. vyd. Praha: Karolinum – nakladatelství Univerzity Karlovy, 2025. ISBN 978-80-246-6027-1.

Misgendering z perspektivy filozofie jazyka / Michaela Fikejzová. 1. vyd. Praha: Karolinum – nakladatelství Univerzity Karlovy, 2025. ISBN 978-80-246-5803-2.

Česká přísloví / Petr Kupka. 1. vyd. Praha: Petr Kupka, 2025. ISBN 978-80-87412-83.

Lexikon světových dějin 1492–1914 / Aleš Skřivan. 2. přepr. vyd. Praha: Epoque, 2025. ISBN: 978-80-278-0243-2.

Atlas fotbalu. 1. vyd. Říčany: Nakladatelství Sun, 2024. ISBN 978-80-7687-591-3.

Atlas litinových křížů. 1. vyd., Ústí nad Labem: NPÚ ÚOP v Ústí nad Labem, 2025. ISBN 978-80-85036-89-3.

Malý ptáků: fotografický atlas ptáků / Zdeněk Mrkáček. 1. vyd. Kněžnice: Zdeněk Mrkáček, 2025. ISBN 978-80-11-07084-7.

Malý atlas ryb / Kateřina Špronglová, Roman Wild. 1. vyd. Praha: Molekuly čtení, 2025. ISBN 978-80-53062-75-6.

Atlas bylin. Průvodce českou přírodou / Jana Drnková, Marta Knauerová. Praha: Edika, 2025. ISBN 978-80-266-2066-2.

Atlas hub. Průvodce českou přírodou / Marta Knauerová. Praha: Edika, 2025. ISBN 978-80-266-2061-7.

Politické strany a stranické systémy: encyklopedický přehled jejich historie v českých zemích a v Československu 1848–2024 / Jiří Malíř, Pavel Marek a kol. 2 svazky. 1. vyd. Praha: Kauli Publishing, 2025. ISBN 978-80-908194-2-9.

Academia – Praha, 2025

Co je jazyk? Studie z filozofie lingvistiky / Esa Itkonen, překl. Martin Beneš. ISBN 978-80200-3599-8.

Atlas české světové literatury (1817–2019) / Ondřej Vimr. ISBN 978-80-200-3623-0.

Blanokřídlí České a Slovenské republiky. II., Širopasí / Jan Macek, Ladislav Roller, Karel Beneš, Kamil Holý, Jaroslav Holuša. ISBN 978-80-200-2999-7.

Květena České republiky. Abecední rejstřík vědeckých a českých jmen pro svazky 1–9 = Flora of the Czech Republic. Alphabetical index of scientific and Czech names for volumes 1–9 / Jitka Štěpánková, Anna Kladivová. ISBN 978-80-200-3645-2.

Encyklopedie léčivých hub / Alexandr Jegorov, Radomír Socha. ISBN 978-80-200-3621-6.

Vodní a mokřadní rostliny České republiky / Jan Květ, Jana Navrátilová, Kateřina Šumberová a kol. ISBN: 978-80-200-3488-5.

Praha mordýrská a zlodějská / Radim Kopáč, Petr Stančík. ISBN 978-80-200-3566-0.

Průvodce povstaleckou Prahou. Svazek I. + Svazek II. Bojovníci – barikády pomníky Praha 1–5. Praha 6–22 / Pavel Šmejkal. ISBN 978-80-2-3590-5.

ALENA ŠOURKOVÁ

ToP

(tlumočení-překlad)

Číslo 157 ročník XXXVI – 2025

podzim 2025

ToP (tlumočení-překlad)

Odborný bulletin Jednoty tlumočnicků
a překladatelů

ISSN 1210-4159 (tištěná verze,
1990–2014)

ISSN 2336-8888 (elektronická verze
od 2015, platí i pro elektronický archiv
starších ročníků)

JTP je členem Mezinárodní federace
překladatelů FIT – Fédération
internationale des traducteurs,
organizace třídy „A“ uznané UNESCO.

šéfredaktor Petr Kautský

redakční rada Prof. PhDr. Ivana Čeňková,
CSc., Amalaine Diabová, Ing. Miroslav
Herold, CSc., PhDr. Milan Hrdlička, CSc.,
Mgr. Edita Jiráková Ph.D., Mgr. Marie
Kopecká, Mgr. Marie Příbylová,
PhDr. Andrej Rády, doc. PhDr. Tomáš
Svoboda, Ph.D., Mgr. Alena Šourková,
Mgr. Andreas Weber

grafická úprava Šimon Sedláček

redakce

JTP – ToP, Senovážné nám. 23,
110 00 Praha 1

Telefon: 224 142 312

E-mail: jtp@jtpunion.org

www.jtpunion.org

Facebook: [jtp@jtpunion.org](https://www.facebook.com/jtp@jtpunion.org)

Ke stažení zdarma na stránkách JTP:

www.jtpunion.org

Registrace MK ČR 6198 TS: 7B B1.

Čtvrtletník. Vychází jen ve formátu PDF.

Uzávěrka tohoto čísla 20. 8. 2025.

Vydala © Jednota tlumočnicků
a překladatelů, IČ CZ002505676.

Za obsah článků odpovídají autoři. Texty
neprošly jazykovou úpravou. Příspěvky
nemusejí vyjadřovat stanovisko redakce.
Příspěvky se nehonorují. Příspěvky
zde otištěné nesmí být reprodukovány
v žádné formě, ani elektronickým či
mechanickým způsobem, včetně systémů
pro ukládání a vyhledávání informací,
bez souhlasu držitelů copyrightu.
Citace z textů možno přetisknout pouze
s uvedením zdroje.

smos **k**

CENTRUM

Senovážné nám. 23 a 22
mobil: +420 777 711 691

tradice

centrum Prahy, kvalitní zázemí
kanceláře, sály, široká škála služeb
lékařské služby

již od roku 1878